

KASKOVITS MELINDA*

Szerzői jog a digitális egységes piacon

Bevezetés

A *digitális világ*¹ mindenki számára más jelentéstartalommal bír lakóhelytől, életkortól, beállítottságtól függően. Egyet azonban mindenki elismer: az új technológiák begyűrűztek mindennapjainkba, átszövik életünket és rohamléptekben fejlődnek, így kényszerítve a modern világban élő embert, hogy folyamatosan lépést tartson a változásokkal.²

Az online világ új teret nyitott meg nemcsak a hétköznapi életben, hanem a világ-gazdaságban is. Ennek egyik domináns szereplője az EU, amelynek 28 különböző hagyományokkal rendelkező tagállamát egységbe toborozni nem egyszerű feladat. A közös, minden országra vonatkozó szabályok pedig fontosak, hiszen így maradhat az EU erős szereplő a nemzetközi környezetben, és így alakíthat ki egy egységes belső piacot tagjai számára. A XXI. század digitális kihívásai a gazdasági szektorban is jelen vannak, így felismerve ennek fontosságát, az EU célul tűzte ki egy digitális egységes piac létrehozását.³ Elérése érdekében széles skálán szabályozási reformot hirdetett az új, megváltozott környezethez való adaptáció és a harmonizáció jegyében. A digitális egységes piac stratégia az EU szerzői jogának egy részét is megújítaná, ez az egyik fő terület, amely frissítésre vár.

A dolgozat célja, hogy az EU jelenlegi szerzői jogi rendszerének bemutatása után jellemezze a harmonizációs- és a digitális korhoz való idomulás igénye miatt javasolt reformkonceptiót, a digitális egységes piac stratégiát. A szerzői jog stratégián belüli helyének és szerepének meghatározása után az egyes javaslatokat külön-külön elemezzük hasonlítjuk össze a napjainkban működő rendszert a Bizottság előzetes elképzeléseivel,

* Szegedi Tudományegyetem, Állam-és Jogtudományi Kar – A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-ÚNKP-16-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

¹ Nehéz meghatározni, hogy mikortól is nevezhetjük világunkat *digitálisnak*. Minden bizonnyal a gépesítés, az internet és a digitális hálózatok elterjedése voltak azok a momentumok, amelyek szignifikánsan megváltoztatták az emberek szokásait, ezzel új korszakot nyitva. L. VAIDHYANATHAN, SIVA: *Copyrights and Copywrongs: The Rise of Intellectual Property and How It threatens Creativity*. New York University Press, New York, 2011. 149–153. pp.

² MEZEI 2012, 197–208. pp.

³ A koncepció először 2011-ben jelent meg, amikor a Europe 2020 stratégia részeként az Európai Digitális Menetrend keretében (l. COM(2010) 245, COPYRIGHT IN THE EU DIGITAL SINGLE MARKET. REPORT OF THE CEPS DIGITAL FORUM. BRUSSELS, JUNE 2013. 26-28.) a Bizottság a szellemi tulajdon védelme érdekében egységes piac létrehozását jelölte meg célként.

majd a reform legújabb hivatalos fejleményeivel, a 2016. szeptember 14-én közzétett két irányelv- és két rendelet-tervezettel. A tisztán szerzői jogi vonatkozású irányelv-tervezetet már az Európai Parlament tárgyalja, így a szövegre vonatkozóan az ún. *Comodini-jelentés* által tett változtatási javaslatok is bemutatásra kerülnek.⁴ Az összehasonlítás mellett célunk minden téma kapcsán az adott fejezetekben kritika megfogalmazása a változtatás szükségességéről, annak irányáról, a várt és nem várt eredményekről, vagy éppen az alkalmazással kapcsolatos kérdésekről, miszerint a koncepció szakmai szempontból megvalósítható és működőképes lesz-e.

A dolgozat hipotézise, hogy az EU-s szerzői jogi rendszer megérett a reformra a rohamos technológiai fejlődés által generált megváltozott társadalmi szokások és igények miatt. A szabályozás modernizálása legfőképp a szerzői jogi jogosultak helyzetén javít, azt stabilizálja az online világban, ám más szereplők vonatkozásában is történik majd változás. A digitális egységes piac stratégia szerzői jogra vonatkozó szelete olyan terjedelmű, hogy feltevésünk alapján lesznek benne várt és hasznos, valamint kritizálható javaslatok egyaránt.

A téma rendkívüli aktualitását jelzi, hogy a legkülönbözőbb fórumokon folyamatosan zajlik az eszmecsere a reform legfrissebb dokumentumai, a 2016 szeptemberében napvilágot látott két irányelv- és két rendelet-tervezet kapcsán. Rögtön novemberben a CEIPI és a European Audiovisual Observatory egy konferenciát szervezett az Európa Tanácsban, amelyben a meghívott előadók a szerzői jogi kihívásokat és azok megoldási lehetőségeit tekintették át. 2017. január 11-én az Európai Parlament meghallgatást tartott, amelyben két, a reformban megjelenő témát vettek górcső alá a résztvevők. Hazánkban a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület 2016. december 5-én Budapesten rendezett ankétján a magyar szerzői jogászoknál kívül Burak Özgen, a GESAC vezető jogtanácsosa is előadást tartott a reformcsomag első értékeléséről.

A dolgozat lezárása 2017.08.30-án történt meg, amely egyben az hivatkozásokban szereplő internetes oldalakmegnyitásának utolsó dátuma.

I. Az EU-s szerzői jogi szabályozás jelene és jövője

Jelen dolgozat legfőbb fókuszja egy napjainkban zajló reformfolyamat, amelynek kiteljesedése, az új szabályok végső verziójának elfogadása és a gyakorlatban történő alkalmazásuk még váratnak magukra. Mivel a reformot a jelenlegi szerzői jogi szabályozás tükrén keresztül kívánjuk megvizsgálni, az első fejezetben a hatályos szabályozás rövid ismertetése épp oly elengedhetetlen, mint az újítási hullámot elindító okok vizsgálata.

1. A szerzői jog hatályos szabályozása az EU-ban

Kiindulási pontunk az EU szabályozási rendszerében elhelyezni a szerzői jogot, rávilágítani, hogy mely jogforrásokból áll össze a szerzői jogi rendszer.

⁴ Az Európai Parlament COM(2016) 593számú irányelv-tervezet szövegére vonatkozó módosítási javaslatait az ún. *Comodini-jelentés* tartalmazza.

Az alapító szerződések elsődleges jogforrásként az EU-s jog keretét, alapköveit jelentik, a jogforrási hierarchia csúcsán állnak, így minden más szabálynak ezekhez kell igazodniuk.⁵

Az általános jogelvek szintén minden területet érintenek, az EUB gyakorlata által kialakított, eredetileg íratlan jogforrások, amelyek legtöbbször ma már az alapító szerződésekben is megtalálhatóak.⁶

Jóval specifikusabb a szerzői jog szempontjából a nemzetközi jog szabályainak alkalmazása. Az EU önálló jogi személyiséggel rendelkezik, így az EUMSZ 218. cikkében foglaltak figyelembe vételével nemzetközi szerződéseket köthet, amelyek az EU-s jogrend részét képezik,⁷ és az azokban vállaltak betartása kötelező mind az EU intézményei, mind a tagállamok számára.⁸ Ilyen szerzői jogi vonatkozású nemzetközi egyezmény a BUE (1886), a TRIPS (1994), a Római Egyezmény az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelmére (1961), a WIPO Szerzői jogi szerződés (1996) és a WIPO Előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződés (1996). Az EU 2013-ban még két szerződést írt alá, a Pekingi Szerződést az audiovizuális előadások védelméről, és a vakok, a látáskárosultak vagy az olvasási képességükben másként korlátozott személyek kiadott művekhez való hozzáféréseinek előmozdítására irányuló Marrakesi Szerződést, ám ezek ratifikálására még nem került sor.

Az EU-s szervek, intézmények jogi aktusai közül szűk körben tíz irányelvet kell megemlítenünk. Ezekon kívül több, nem kifejezetten szerzői jogi vonatkozású jogforrás alkalmazása is elengedhetetlen, hiszen a bennük foglaltak hatással lehetnek egyes szerzői jogi jogviszonyokra.⁹ Ezek összessége tekinthető az EU-s szerzői jog legfőbb forrásainak, létrehozásukat az egységes szabályozás és a harmonizáció igénye inspirálta.

Az irányelveknek általános jellemzőikből fakadóan nincs közvetlen hatályuk, tagállami implementáció szükséges az alkalmazásukhoz, mi több csupán keretjogszabályi jelleggel hordoznak, így az adott tagállam szabad döntése, hogy a szabályozási tárgyra vonatkozó célkitűzéseket milyen eszközökkel valósítja meg.¹⁰

Az EUB esetjogában már 1970-ben kiemelte, hogy „egy irányelv az elérendő eredmény tekintetében kötelező minden címzett tagállamra, de a nemzeti hatóságokra hagyja a forma és a módszerek megválasztását.”¹¹ Az irányelvek „ereje” tehát kevés ahhoz, hogy egy igazán egységes szabályozás jöhessen létre, ahhoz túl nagy diszkrecionális jogkört adnak a tagállamok kezébe az implementálással kapcsolatban. A jogrendszerük különbözősége (kontinentális jogi és „common law” országok¹²), az egyéb jogterületek

⁵ BLUTMAN LÁSZLÓ: *Az EU joga a gyakorlatban*. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 43. p.

⁶ Uo. 52.

⁷ 96/71 R. & V. Haegeman v Bizottság [1972] EBHT 1005, 5. pont.

⁸ EUMSZ 216. cikk (2) bekezdés.

⁹ Valamennyi jogforrás elérhető a következő linken keresztül: <http://tinyurl.com/jogforr>.

¹⁰ BLUTMAN 2013, 262. p. Ez ugyanakkor nem azt jelenti, hogy szűk körben meghatározott esetekben egyes előírások átvétele ne lenne kötelező. Ilyen például a *Védelmi idő-irányelvben* meghatározott 70 éves védelmi idő, és az *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (1) bekezdésben foglalt egyetlen kötelezően beemelő kivétel.

¹¹ Franz Grad kontra Finanzamt Traunstein. EBHT 0825, 3. pont.

¹² RAMALHO, ANA: *The Competence of the European Union in Copyright Lawmaking: A Normative Perspective of EU Powers for Copyright Harmonization*. Springer International Publishing, Switzerland, 2016. 6–9. pp.

szabályozásának kihatásai, a kulturális sokszínűség vagy a társadalmi berendezkedések homogenitása mind közrejátszanak a felfogásbeli eltérések meglétében.¹³

A szerzői jog területére vonatkozó joganyag megfelelő értelmezése és az egységes nézetek kialakítása tehát nagyban függ az *EU-s bírósági határozatoktól* is.¹⁴

A szerzői jogi szabályozás területén jellemző a területi jellegű, amely a BUE 5. cikkéből ered.¹⁵ Az elv azt jelenti, hogy tagállamonként eltérő szabályok vonatkoznak a szerzői jogokra, következésképp az EU-s harmonizációs törekvések ellenére mai napig nemzeti jognak tekinthető a szerzői jog.¹⁶ A szerzői jogi védelmet annak a tagállamnak a joga biztosítja, ahol az oltalmat kérik. Ebből fakadóan, ha egy mű az interneten hozzáférhetővé válik, akkor annyi tagállam joga lesz érintett, ahányban elérhető az adott tartalom.¹⁷

Ez a körülmény még több problémát indukál a digitális világban, hiszen amíg a tagállamok határai megállapíthatóak, addig az internet világa nem osztható földrajzi területekre. Dolgozatom következő alfejezetében azt fogom vizsgálni, hogy a részletezett problémák kiküszöbölése miért sürgető és milyen megoldásai lehetnek.

2. A reform igénye és okai, az első javaslatok

Egyértelmű a tagállami csatlakozási időpontok ismeretének tükrében, hogy például az 1993-ben létrejövő *Múhold-irányelv* jóval kevesebb tagállam számára íródott, mint a 2014-ben elfogadott *KJK-irányelv*. Az is nyilvánvaló, hogy jóval összetettebb szabályozásra volt szükség a második esetben, amelyet a tagállamok megnövekedett száma és a két évtized alatt megváltozott igények generáltak.

Már a 2001-es *InfoSoc-irányelv* is azzal a legfőbb célkitűzéssel született meg, hogy egy horizontális, az előzőeknél több területre kiterjedő jogszabály jöjjön létre, amely a szerzői jogi jogosultak számára biztosítja a magas szintű védelmet.¹⁸

Sajnos a teljes harmonizáció a szerzői jog területén nem valósult meg, hiszen -mint ahogy az előző fejezet első részében ismertetésre került- továbbra is az EU-s szerzői jogi szabályozás különböző időpontban létrejövő irányelvek összessége, amelyek egységes alkalmazása problematikus.¹⁹

A digitális technológiák fejlődése, azok mindenki számára elérhetővé válása nagyban megváltoztatta a fogyasztói szokásokat, hiszen az elmúlt 10 évben rohamosan nőtt

¹³ HUGENHOLTZ, BERNT 2013, 64–68. pp.

¹⁴ MARTIN-PRAT, MARIA: *The Future of Copyright in Europe*. 38 Columbia Journal of Law & the Arts, 2014–2015. 32–36. pp.

¹⁵ TAMBIA MA DIEGA: *EU copyright reform: Revisiting the principle of territoriality*. European Parliamentary Research Service, PE 568.348 September 2015. 2. p.

¹⁶ HUGENHOLTZ, BERNT: *Copyright without frontiers: the problem of territoriality in european copyright law*. 2009. <http://tinyurl.com/ybgrl77m>, 12–26. pp.

¹⁷ HUGENHOLTZ 2013, 68. p.

¹⁸ *InfoSoc-irányelv* (9)-(11) preambulumbekendések.

¹⁹ Az irányelvi szabályozás hátrányairól I. HUGENBOLTZ, BERNT: *Harmonization or Unification of EU Copyright Law*. In: Axhamn, Johan (szerk.): *Copyright in a Borderless Online Environment*. Norstedts Juridik, Vanda, Finland, 2012. 189–194. pp. HUGENHOLTZ, BERNT: *Is Harmonization a Good Thing? The Case of the Copyright Acquis*. In: Justine Pila - Ansgar Ohly: *The Europeanization of Intellectual Property Law: Towards a European Legal Methodology*, 2013. 64–68. pp.

az online vásárlók száma, sokak életének egy része áttevődött a virtuális világba munkája folytán, rengeteg online szolgáltatás jött létre. Az eddig az analóg világban végzett cselekvéseink egy része áthelyeződött a digitális térbe, az e-könyvek, a videó- és zene-megosztók, a streaming világába, ami kihatással van a szerzői jogra is.²⁰ Természetesen a digitális világban nehezebb követni a művek sorsát, hiszen amíg az analóg világban egy alkotás lemásolása külön erőfeszítést igényel, addig pár kattintással akár több száz digitális másolat is készíthető róla, nem beszélve a szükségképpeni másolatokról például akkor, amikor egy dokumentumot elküldünk e-mailben.

A probléma tehát kettős: szükség volna egyrészt egy egységes európai szerzői jogra, amely harmonizált szabályozás az egész EU-n belül mindenhol ugyanúgy érvényesülne, másrészt a meglévő rendszert a digitális korhoz igazító új rendelkezések elfogadására.²¹

A reform igénye 2010-ben a *Wittem-projektben* öltött testet, amely lényege egy egységes szerzői jogi kódex, egy egységes szerzői jogcím megalkotása volt.²² A megvalósítás végül elmaradt, ám a reform ötlete nem sokáig hevert parlagon, hiszen 2013 decemberében szerzői jogi konzultáció²³ keretében egy kérdőív kitöltésével mérték fel a reformok iránti igényt. A nagy létszámú részvétel és a válaszok egyértelműen mutatták, hogy a már bemutatott hiányosságokban szenved a jelenlegi szerzői jogi rendszer.

Julia Reda Európai Parlamenti képviselő 2015 elején jelentést írt az *InfoSoc-irányelv* modernizációjáról. Ebben célkitűzésként szerepel többek között a szerzők jogainak megerősítése, egy egységes szerzői jogi jogcím megalkotása, a terminológia pontosítása, online és offline szerzői jogok egyenlősége, a határon átnyúló tartalomelérés egyszerűbbé tétele, a kivételek kötelezővé tétele, a digitális technológiák mint alkotási formák elfogadása, a panorámaszabadság, a linkelés engedélyezése, a paródiával kapcsolatos szabályozás kidolgozása, a szöveg-és adatbányászat, az e-haszonkölcsönzés engedélyezése, a kutatás és oktatás megerősítése és a magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak átláthatósága.²⁴

Ugyan elképzeléseit sokan túl radikálisnak gondolták, ezért az Európai Parlament egy „szelídített” verziót fogadott el 2015. július 9-én,²⁵ ez a jelentés mégis megfelelő

²⁰ *New data shows that mobile internet is used more but phone call remains most popular communication.* 2016.05.23. <http://tinyurl.com/hx3naku>

²¹ Maria Martin-Prat szerint a reform igénye a technológia fejlődése, a felhasználói szokások változása, a digitális tartalmak elterjedése, EU-s szinten pedig a szerzői jog területiális jellege, az opcionális kivételek és korlátozások, a gyors változásokhoz illő rugalmasság hiánya miatt fogalmazódott meg. L. MARTIN-PRAT 2014, 38–44. pp.

²² A Wittem-projektéről I. DREIER, THOMAS: *The Wittem Project of a European Copyright Code*. In: Geiger, Christophe (szerk.): *Constructing European Intellectual Property: Achievements and New Perspectives*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2013. 292–314. pp. RICOLFI, MARCO: *Towards a EU Copyright Code? A Conceptual Framework*. Bocconi Legal Papers (1) 2015.10–16. pp. Vö. BELDER- LUCKY BELDER – LÉON E DIJKMAN – ARNE EM MOMBERS: *The age of copyright: Wittem's copyright reform proposal compared to Samuelson's Preliminary Thoughts*. Queen Mary Journal of Intellectual Property, Vol. 1 No. 3, 2011. 207–222. pp. Számos szerző ellenezte ezt a reform elképzelést, l. különösen FICSOR MIHÁLY: *Commentary to the Marrakesh Treaty on accessible format copies for the visually impaired*. 2013. http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw_10_item=50 2013-10-11.

²³ Public Consultation on the review of the EU copyright rules. Beküldési határidő 2014. 02. 05. <http://tinyurl.com/q2bodlj>

²⁴ A határozat elemzését l.: Reda Report draft-explained, <http://tinyurl.com/onhqnv6>

²⁵ A Reda-jelentés Európai Parlament által elfogadott verzióját l.: <http://tinyurl.com/h3phxjm>

gondolati alapnak bizonyult a rövidesen felgyorsuló reform szempontjából. Ami egy komoly és előre törő folyamat beindulását jelzi, az a külön fejezetet érdemlő és dolgozatom magvát jelentő, *Ansip-Oettinger* fële digitális egységes piac koncepció.

3. A digitális egységes piac stratégia

„A belső piac egy olyan, belső határok nélküli térség, amelyben a Szerződések rendelkezéseivel összhangban biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása.”²⁶ A „négy szabadság” biztosítását már az Európai Közösség célkitűzései között is felfedezhetjük, a jelenlegi fogalmat az *Egységes Európai Okmány* tette teljessé a belső határellenőrzés eltörlésével.²⁷ Az előző alfejezetekben részletezett társadalmi változások és a technikai újítások korának beköszönte arra ösztönözte a Bizottságot, hogy ne csak az analóg, hanem a digitális világban alakuló egységes piacot is meghatározza. Ennek definíciója: „A digitális egységes piac olyan piac, amelyben biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, és ahol az egyének és vállalkozások akadálymentesen, a fogyasztó- és adatvédelmi szabályok messzemenő betartása és tisztességes versenyfeltételek mellett végezhetik internetes tevékenységeiket.”²⁸

A következőkben azt tekintjük át, hogyan alakult ki a digitális egységes piac koncepciója és mi a tartalma a köré épülő stratégiának. Fény derül arra is, hogy miként illeszkedik ebbe az elképzelésbe a szerzői jog.

3.1. A digitális egységes piac koncepciója

Jean-Claude Juncker, a Bizottság elnöke 2014 júliusában, elnök-jelöltsége alatt tett politikai iránymutatásában vizionálta az „összekapcsolt digitális egységes piac” koncepcióját. A megvalósítás fő tényezőiként a távközlési, szerzői jogi, adatvédelmi, rádiófrekvenciák kezelésével kapcsolatos és a versenyszabályok harmonizálását, egységesítést, valamint a digitális technológiák adta lehetőségek jobb kihasználását jelölte meg. Néhány célt is kitűzött iránymutatásában, mint például a roaming díjak eltörlését, az online szolgáltatások határon átnyúló elérésének biztosítását, az EU-n belüli azonos adatvédelmi és fogyasztóvédelmi szabályok alkalmazását, a jogalkotási lépések által gazdasági növekedést, tudásalapú társadalom létrehozását új munkahelyekkel.²⁹ Hangsúlyozta, hogy az uniós polgárok körében ezen az új piacon még inkább szorgalmazni kell a digitális jártasság elsajátítását, hiszen az emberek 47%-a nem rendelkezik a megfelelő tudással, habár a közeljövőben a munkahelyek 90%-a megkövetel majd valamilyen szintű számítástechnikai ismeretet.³⁰ A digitális szolgáltatásokra való igény pedig nagy, és egyre csak nő, hiszen naponta több millió európai ember használja az internetet.

²⁶ EUMSZ, harmadik rész I. cím 26. cikk (2) bekezdés.

²⁷ BLUTMAN 2013, 649. p.

²⁸ COM (2015) 192. Maga a kifejezés 2011-ben született meg. Erről részletesebben l. 3. lábjegyzetet.

²⁹ *Új kezdet Európa számára: a munkahelyteremtés, a növekedés, a méltányosság és a demokratikus változás programja. Politikai iránymutatás a hivatalba lépő következő Európai Bizottság számára*, 2014.07.15.

³⁰ *Why we need a Digital Single Market*. Factsheet. 2015.05.06. <http://tinyurl.com/hvfwjba>

3.2. A digitális egységes piac stratégia

A digitális egységes piac megteremtése egy stratégia követésén keresztül valósul meg, amelynek célja, hogy az EU-t a digitális gazdaság vezető szereplőjévé tegye,³¹ valamint a digitális lehetőségek legszélesebb körben való kiaknázását biztosítsa mind magánszemélyek, mind vállalkozások számára.

Az eredeti digitális egységes piac stratégia 2015. május 6-án látott napvilágot, amikor a Bizottság közzé tette erre vonatkozó *közleményét*.³² Ebben a dokumentumban a digitális korszak kihívásaihoz való igazodás és az egységesebb szabályozás igénye egy 3 pillérről épülő rendszerben jelenik meg. Ezek vezérszavai az „elérhetőbbé tétel”, a „megfelelő feltételek megteremtése” valamint a „gazdaság és társadalom”.³³ A második pillér egy egységes, dinamikus, versenyképes távközlési szektor kialakításának lépéseit, a harmadik pedig a „gazdasági növekedés potenciáljának maximalizása” érdekében távközlési és társadalmi szinten véghezvitt digitalizációt irányoz elő.³⁴ Az első pillér a digitális tartalmakhoz való hozzáférés megkönnyítését tűzi ki célul.³⁵ A digitális egységes piacon ugyanis az áruk és szolgáltatások is lehetnek virtuálisak, szabad mozgásukat biztosítani kell. Ez a pillér a dolgozat szempontjából leginkább releváns, hiszen a határon átnyúló elektronikus kereskedelem megkönnyítése, a „megfizethető és minőségi tagállamközi csomagkézbesítés” és a külföldre történő értékesítés során a hozzáadottérték-adóval kapcsolatos terhek csökkentésén kívül ebben foglaltatik a stratégia egyik legfőbb célkitűzése: „egy korszerű, európaibb szerzői jogi keret létrehozása”.³⁶

Megfigyelhető, - és egyesek által kifogásolt is³⁷ - hogy a *közlemény* nem határozza meg a realizálással kapcsolatos lépéseket, csupán javaslatokat tartalmaz. Ezt orvosolja kifejezetten a szerzői jogi reformelképzelésekkel kapcsolatban a Bizottság 2015. december 9-én „A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé” címmel kiadott közleménye³⁸, az ún. *cselekvési terv*,³⁹ amelyben felvázolja a szerzői jogi reform tartalmát és a megvalósítás módját is.

³¹ Fontos megemlíteni, hogy mivel az egész reform mozgatórugója a gazdasági fejlődés, így a szerzői jogot is iparágként kell szemlélni. Jelentősége vitathatatlan, hiszen az EU GDP-jének 4,2%-t adja ez a szektor. (<http://tinyurl.com/h3phxjm> F pont) Ennek felismerésére a GESAC ösztönözte Jean-Claude Junckert leveleiben (<http://tinyurl.com/zw9gfyf>), aki később ezt elismerve beszédében „koronagyémántoknak” nevezte az alkotókat. L. European Commission: Towards a better Europe - a Europe that protects, empowers and defends. – Speech, 2016.09.14. <http://tinyurl.com/h8mh49u>.

³² COM 2015, 192. Európai Bizottság – Sajtóközlemény. *A Bizottság 16 kezdeményezése az európai digitális egységes piac létrehozására*. Brüsszel, 2015.05.06. <http://tinyurl.com/zpqlng6>

³³ The Digital Single Market pillars. <http://tinyurl.com/gnjwhsw>. A pillérek tartalmáról l. COM 2015, 192. p.

³⁴ Why we need a Digital Single Market. Factsheet. 2015.05.06. <http://tinyurl.com/hvfwjba>.

³⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/digital-single-market>

³⁶ COM 2015, 192. p. 2. 4. pont.

³⁷ ROSATI, ELEONORA: *The Digital Single Market Strategy: too many (strategic?) omissions*. IPKat, May 7, 2015. <http://tinyurl.com/gphug3s>.

³⁸ COM 2015, 626.

³⁹ Vö: A sajtóközlemény „action plan”, tehát „cselekvési terv” kifejezéssel illeti a szóban forgó közleményt. *Commission takes first steps to broaden access to online content and outlines its vision to modernise EU copyright rules*. European Commission - Press release, IP/15/6261. Brüssel, 09.12.2015.

A közlemény átveszi az eredeti koncepció elemeit, azokat bővíti és fejti ki. A *cselekvési tervben* foglalt 4 reformterület a következő:

1. A tartalomhoz való szélesebb körű hozzáférés biztosítása az EU-ban
2. A digitális és határon átnyúló környezetre vonatkozó kivételek kiigazítása
3. A szerzői jogi szempontból jól működő piac megvalósítása
4. Egy hatékony és kiegyensúlyozott végrehajtási rendszer működtetése

Az EU helyzetéről szóló, a Bizottság elnöke által minden év szeptemberében megtartott 2016-os beszéd során *Jean-Claude Juncker* az „Európai Bizottság 10 prioritása” közül másodikként hangsúlyozta célként a „digitális egységes piac megvalósítását célzó valamennyi javaslat mielőbbi elfogadását a társjogalkotók által”.⁴⁰ Mondta ezt annak apropóján, hogy a szerzői jogi reformcsomagot alkotó dokumentumok tervezetei ugyanezen a napon, 2016. szeptember 14-én láttak napvilágot.⁴¹ A 2015-ös *cselekvési terv* fő vonalaitól a Bizottság a tervezetek megalkotása során nem tért el, inkább azokat alakította. A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé vezető út mérföldkövei tehát megmaradtak, így a továbbiakban a fentebb már említett négy reformterület mentén haladunk végig.

A hatályos szerzői jogi rendszert a digitális egységes piac stratégia céljainak és a harmonizáció igényének tükrében vetjük össze a *cselekvési tervvel* és a reformcsomag tervezeteiben foglaltakkal, így érzékeltetve a változtatások irányát és fejleményeit.

II. Reformterületek

1. A tartalomhoz való szélesebb körű hozzáférés biztosítása az EU-ban

A territorialitás elvéből fakad, hogy az egyik tagállamban ellenérték fejében, jogszerűen megszerzett tartalmak határon átnyúló hordozhatósága nem minden esetben megoldott, hiszen az előfizetés csak a szóban forgó ország területére korlátozódik. Egy felmérés alapján az emberek 53%-a próbált már meg elérni más tagállamban tartózkodó felhasználóknak szánt tartalmat azért, mert olyasvalamit keresett, ami a saját országában nem elérhető.⁴² Az EU jogharmonizációja okán a zenepiacon pán-európai licencek bevezetésének segítségével valószínűleg a területi hatály nem akadályozza majd a digitális tartalmak online szolgáltatásokon keresztül „külföldön” való elérését. Ez nyilván valóan teljesen egyedi ügylet, a felhasználási engedélyek ilyen módú rendezése egyáltalán nem kötelező, a *KJK-irányelv* csak szorgalmazza azt a szabályozás egyszerűbbé tételével.

A Bizottság is felismerte a digitális tartalomhoz való hozzáférhetőséggel kapcsolatos problémákat, így a *cselekvési tervben* „egy fokozatos megközelítést javasol a határokon

⁴⁰ *Az EU helyzete 2016. Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnökének beszéde*, 2016.09. 14. A digitális egységes piac megteremtésének fontosságát jelzi, hogy a Bizottság 2016. évi munkaprogramjának 2. pontjában is szerepel. L. COM(2015) 610. 2. pont.

⁴¹ European Commission: *Commission proposes modern EU copyright rules for European culture to flourish and circulate.* - Press release, Strasbourg, 2016.09.14. <http://tinyurl.com/h9lpec9>

⁴² *Flash Eurobarometer 411 – online tartalmak határokon átnyúló elérése.* 2015. augusztus

átnyúló tartalomhoz való hozzáférés és a művek terjesztésének útjában álló akadályok eltávolítására”⁴³

A hozzáférhetőség növelésével a Bizottság az elérhetetlenségből fakadó jogsértő magatartások minimalizálását szeretné elérni abban bízva, hogy a felhasználók az egyszerűen hozzáférhető, szélesebb körű és jobb minőségű műsorszolgáltatást biztosító fizetős szolgáltatások kínálatát választják majd a kalóz tartalmak helyett.⁴⁴

1.1. A televíziós és rádiós műsorok határon átnyúló online terjesztésének elősegítése

A *Műhold-irányelv* a származási ország elvét, mint egységes elképzelést veszi alapul, amely szerint a műsorszolgáltatásra annak az államnak a joga irányadó, amelyikben a szolgáltató központi ügyintézésének helye van. A szerzők kizárólagos joga a műveik műholdas nyilvános közvetítésének engedélyezése.⁴⁵ Más tagállamból származó műsor vezetőkes továbbközvetítése esetén kötelező a közös jogkezelés.⁴⁶

Az *irányelv* célja a határon átnyúló műsorszolgáltatás szabadságának biztosítása, ám a felhasználók az esetek többségében nehézségekkel néznek szembe olyan csatornák elérésekor, amiket nem a tartózkodási helyük szerinti tagállamban közvetítenek. Nem tudják a belső piac által kínált kulturális és gazdasági lehetőségeket kihasználni a szolgáltatások szabad mozgásának korlátozása miatt, a *Műhold-irányelv* által kitűzött cél tehát nem valósul meg az online világban.

Napjainkban a TV csatornák száma szaporodik, amelyek közül jó néhány kizárólag előfizetés útján érhető el. Sok esetben hiába próbálna egy, az adott ország határain kívül élő személy előfizetni ezekre, visszautasításra kerülne, mert az ő országára vonatkozó szerzői jogi engedélyek hiányoznak. A szolgáltatókat az engedélyek beszerzésének nehézsége elriasztja programjaik elérésének külföldi biztosításától. Ez a probléma az előfizetős és kódolatlan csatornákat, a magán- és állami szolgáltatókat egyaránt érinti.

A filmproducerek műsorsugárzó szervezeteknek adják el a filmeket, mert azok kódszóval védett módon végzik a vezetőkes közvetítést, így külföldön nem lehet elérni a tartalmat. Ez egy jól bevált módszer arra, hogy a producerek másik országokban újra és újra eladhassák a műveket, piaci megosztottságot generálva.⁴⁷ Ha megvalósulna az *irányelv* célja, akkor határok nélküli belső piacon áramolhatnának a művek.⁴⁸

A fogyasztói szokások megváltozása miatt a szolgáltatók igyekeznek minél több úton elérni a nézőket, biztosítva például kiegészítő online szolgáltatások közül a párhuzamos sugárzást vagy az utólagos megtekintést.⁴⁹ A hagyományos műholdas és vezetőkes módszerre vonatkozó *Műhold-irányelv* ezekre a szolgáltatásokra nem alkalmazható.

⁴³ COM 2015, 626. p. 2. pont.

⁴⁴ Therese Comodini Cachia nyilatkozata: *More content, greater protection with EU copyright reform* 2016.10.12. https://www.youtube.com/watch?v=HcbM_F5fJT4, Andrus Ansip nyilatkozata: *Geoblocking is discrimination: Ansip on copyright reform & cultural diversity*. 2015.04.24. <https://www.youtube.com/watch?v=LrMd2Gag3tk>.

⁴⁵ *Műhold-irányelv* 2. cikk.

⁴⁶ *Műhold-irányelv* (28) preambulumbekkezdés.

⁴⁷ A FAPL-ügyben az EUB kifejezetten kimondta, hogy a határokon átvitelő szolgáltatások területi alapú korlátozása elfogadhatatlan. Bővebben l. 60. lj.

⁴⁸ SEVILLE, CATHERINE: *EU Intellectual Property Law and Policy*. Elgar European Law series, Chaltenham, UK, Northampton, MA, USA, 2009. 34–37. pp.

⁴⁹ COM 2016, 594. p.

2016. május 4-én a Bizottság közzé tette az *irányelv* revíziójával kapcsolatos konzultáció⁵⁰ eredményét, amelynek nyomán 2016. szeptember 14-én napvilágot látott a kifejezetten a *Műhold-irányelv* korszerűsítését célzó *COM(2016) 594* számú rendelettervezet (továbbiakban: *rendelet-tervezet*). A Bizottság szándékának komolyságát jelzi, hogy közvetlen hatállyal bíró rendeleti formába öntötte elképzeléseit. Az új szabályozás szükségességét a Preambulum az új technológiai megoldások begyűrzésével, a kisebb-ségek anyanyelvű műsorhoz jutásával, az engedélyeztetési eljárások túl bonyolult rendszerével, az online kiegészítő szolgáltatásokra és a modern technológiákkal történő továbbközvetítésre vonatkozó szabályozás hiányával indokolja. Egyúttal javasolja a szerzői jogi keret mielőbbi kiigazítását az online szolgáltatások határon átvéltelű nyújtása terén is. A *tervezet* törzsszövege a kiegészítő online szolgáltatásokkal kapcsolatban előírja a származási ország elvének alkalmazását, ám aggályos, hogy ezeknek a szolgáltatásoknak a köre nem pontosan meghatározott.⁵¹ A nem online továbbközvetítéssel kapcsolatban kötelező közös jogkezelésről rendelkezik.⁵²

1.2. Tartalomhoz való határon átnyúló hozzáférés lehetővé tétele

A határon átnyúló tartalomhoz való hozzáférés és az előző pont témája, a határon átnyúló tartalomelérés élesen elkülönülnek egymástól. Amíg az utóbbi esetben a felhasználóknak lehetőségük nyílik belföldön más országokban elérhető online szolgáltatásokat használni, addig az első eset egy belföldön előfizetett online szolgáltatás külföldön való tartózkodás során történő elérését jelenti.⁵³ Fontos elem a külföldön való ideiglenes tartózkodás,⁵⁴ hiszen ez különbözteti meg az előző kategóriától.

„Az online tartalomszolgáltatások határokon átnyúló hordozhatóságának a belső piacon történő biztosításáról” szóló *COM(2015) 627* számú bizottsági javaslat a szerzői jogi reform kapcsán született első javaslat volt, hiszen nem a 2016 őszi reformcsomagban, hanem a *cselekvési tervvel* egyidejűleg, 2015. december 9-én került közzétételre.⁵⁵ A Bizottság ezen szabályozási eszköz választásával a kérdéskör megoldását gyors és hatékony módon kívánja elérni, és biztosítani kívánja a minden tagállamban azonos alkalmazását és a szabályok egységességét.⁵⁶ Jogpolitikai indokai között szerepel, hogy a szolgáltatók és jogtulajdonosok sokszor meghatározott területre nézve kötnek engedélyezési szerződést, megakadályozva ezzel a külföldi hozzáférés lehetőségét az előfizető számára.⁵⁷

⁵⁰ *Consultation on the review of the EU Satellite and Cable Directive*. 2015.08.24. – 2015.11.16. <http://tinyurl.com/zlaow9l> A konzultáció eredményéről 1. *Synopsis Report on the Responses to the Public Consultation on the Review of the Satellite and Cable Directive*, 2016.05.04. <http://tinyurl.com/hhfevfq>.

⁵¹ COM 2016, 594. p. 2. cikk.

⁵² Uo., 3. cikk.

⁵³ Sok esetben problémás az előfizetett szolgáltatások külföldön való elérése, például a Sky's Now TV sport adásai csak Olaszországban, Németországban és Ausztriában, valamint az Egyesült Királyságban hozzáférhetőek. L. *Making the EU fit for the digital age – Questions and Answers*. Brussels, 9.12.2015. <http://tinyurl.com/j8x92na2>. pont.

⁵⁴ Ennek fogalmát a *COM(2015) 627*. 2. cikk d) pont határozza meg.

⁵⁵ Elemzését 1. Cable Europe position paper on the review of the Satellite and Cable Directive, 7 April 2016. <http://tinyurl.com/zxzgth5>.

⁵⁶ COM 2015, 627. p. Indoklás, 2. pont.

⁵⁷ Uo., (10) preambulum-bekezdés.

Az EUB is ellenzi a kialakult gyakorlatot, amelynek felszámolásának szükségességét a *FAPLdöntés* erősítette meg. Ez kimondja, hogy „az uniós joggal ellentétes labdarúgó-mérkőzések közvetítésének olyan engedélyezési rendszere, amely a műsorsugárzó szervezeteknek tagállamonként biztosít területi kizárólagosságot, és amely megtiltja a televíziónézőknek, hogy ezeket a műsorokat dekódoló kártya segítségével más tagállamokban nézzék.”⁵⁸

2017. február 7-én az Európai Parlament, a tagállamok és az Európai Bizottság egy *megállapodással* erősítették meg a bizottsági javaslatban foglaltak fontosságát és a mielőbbi cselekvés szándékát. Ez volt az „első kézzelfogható lépés” a szerzői jog korszerűsítése felé,⁵⁹ amelynek nem sokkal később, 2017. március 10-én meg is született az eredménye, a 2017/1128 számú rendelet (a továbbiakban: Hordozhatósági rendelet.).

A javaslattal gyakorlatilag azonos tartalmú *rendelet* hatálya főként a díjfizetés ellenében megszerzett szolgáltatásokra irányul, hiszen így az előfizetés helye könnyen meghatározható.⁶⁰ Díjfizetés nélkül igénybe vett online szolgáltatások esetében csak akkor alkalmazandó, ha a szolgáltató meg tudja jelölni az előfizető lakóhelye szerinti tagállamot.⁶¹ Ennek indokoltságát az adja, hogy a joghatóság mindig az előfizető lakhelye, függetlenül a felhasználás helyétől.⁶² Kulcsfontosságú a hordozhatóság szempontjából a tartózkodás ideiglenességének kérdése, így az előfizető lakóhelye szerinti államszolgáltatásra irányuló szerződéskötés kori ellenőrzéséhez komoly érdek fűződik, hiszen ellenkező esetben visszaélések sora fordulhatna elő. Az ellenőrzés számos módját felsorolja a *rendelet*, valamint „opt-out” lehetőséget is biztosít a jogosultak számára.⁶³ Ez a „kis kapu” véleményünk szerint megbontja a szabályozás egységességét, főleg azért, mert a kontroll nélkül hozzáférhetővé tételei engedélyek visszavonhatóak, így ilyenkor újra szükség van a lakóhely szerinti állam ellenőrzésére.

Az ideiglenesen külföldön tartózkodó felhasználókvonatkozásában a szolgáltatók kötelezettsége csak az, hogy „hozzáférést biztosítanak ugyanahhoz a tartalomhoz, ugyanolyan típusú és számú eszközökkel, ugyanannyi felhasználó számára, ugyanolyan funkcionálisok mellett, mint a lakóhely szerinti tagállamban”.⁶⁴ A teljesítés minőségére vonatkozóan tájékoztatást kell adniuk, ám az előfizetés szerinti országban elérhető minőséget már nem kötelesek garantálni.⁶⁵ Ennek a tagállamonként eltérő sávszélesség vonatkozásában lehet relevanciája, amely egyébként összefüggésbe hozható a digitális egységes piac stratégia másik célkitűzésével, abarangolási díjak eltörlésével. A szóban forgó *rendelet-tervezet* cselekvési tervvel együtt való megalkotásának oka a két terület

⁵⁸ 102/11. sz. sajtóközlemény, Luxemburg, 2011.10.04. <http://tinyurl.com/zdq9u34>

⁵⁹ Európai Bizottság – Sajtóközlemény: *Digitális egységes piac: Új uniós megállapodás az online tartalom-szolgáltatások Európán belüli hordozhatóságáról*. Brüsszel, 2017.02.07., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-225_hu.htm = European Commission - Fact Sheet: Digital Single Market – Portability of online content services, Brüsszel, 2017.02.08., MEMO/17/243, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-243_en.htm

⁶⁰ 2017/1128 rendelet 3. cikk (1) bek.

⁶¹ Uo. 6. cikk.

⁶² Uo. 4. cikk.

⁶³ Uo. 5. cikk.

⁶⁴ Uo. 3. cikk (1) bek.

⁶⁵ Uo. 3. cikk (3)-(4) bekezdés.

korai összehangolása volt.⁶⁶ A fent említettmegeerősítő *megállapodás* megtételének időpontja is összefügg a barangolási díjak eltörlésével, amelyre a megállapodás előtt egy héttel, 2017. február 1-jén került sor 2017. június 15-i hatályba lépéssel,⁶⁷ a *Hordozhatósági rendeletet* pedig egy nappal ez előtt, június 14-én írták alá.

Ezen lépések összessége igencsak üdvözlendő, a hétköznapiakban is pozitív változásokat hoz, hiszen a barangolási díjak eltörlése nagyban segíteni fogja a tartalomelérést, hiszen - a szolgáltatások eléréséhez megvásárolt megfelelő kapacitású - belföldi mobilinternetért külföldön sem kerülnek majd felszámításra extra költségek, így jó eséllyel azonos feltételekkel, bárhol és bármikor elérhetőek lesznek az előfizetett tartalmak.

1.3. A kereskedelmi forgalomban már nem kapható művek digitalizálásának megkönnyítése

Az 2016. évi őszi reform-tervezetek közül a *COM(2016) 593* számú irányelv-tervezet (továbbiakban: *irányelv-tervezet*) külön fejezetet szentel a kereskedelmi forgalomban már nem kapható műveknek.⁶⁸ Meghatározása szerint akkor beszélhetünk ilyen alkotásról, ha „a mű vagy egyéb teljesítmény egésze – minden fordítását, változatát és megjelenési módját ideértve – a szokásos kereskedelmi csatornákon keresztül nyilvánosan hozzáférhetetlen, és hozzáférhetővé válása észszerűen nem elvárható.” A javaslat keretében tehát olyan műveket tartana a Bizottság a felhasználók számára elérhető körben, amelyek kereskedelmi forgalomban már nem kaphatóak, ám még védelem alatt állnak. Ezen alkotások továbbra is elérhetőek maradhatnak digitalizálásuk megkönnyítése által.

2011-ben már történtek lépések az ügyben, hiszen egy *ajánlás*⁶⁹ és egy *egyetértési megállapodás*⁷⁰ is született. Az *ajánlás* arra buzdítja a tagállamokat, hogy 2015-ig egyenként megadott számú, összesen 30 millió digitalizált művet tegyenek elérhetővé az „Europeana elnevezésű európai digitális könyvtáron, archívumon és múzeumon keresztül”.⁷¹ A 6. bekezdés b) pontjában szól a kereskedelmi forgalomban nem kapható művekről: „[az államok] biztosítsanak megfelelő jogi keretfeltételeket az érdekelt felek által meghatározott és elfogadott engedélyezési mechanizmusok támogatására a kereskedelmi forgalomba nem kerülő művek nagy mennyiségű digitalizálása és határokon átnyúló hozzáférhetővé tételében”. A *Comodini-jelentés* újítása, hogy felhatalmazást ad a kulturális örökséget ápoló intézményeknek, hogy gyűjteményeikben fellelhető kereskedelmi forgalomban már nem kapható művek digitális példányait zárt elektronikus hálózatokon közzétegyék, ezzel is támogatva a kulturális örökség védelmét.⁷²

⁶⁶ Uo. Indokolás, a javaslat háttere.

⁶⁷ *2015/2120 rendelet*; European Commission - Press release. End of roaming charges: EU negotiators agreed on wholesale prices, the final piece to make it happen. Brüsszel, 2017.02.01., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-193_en.htm

⁶⁸ COM 2016, 593. p. III. cím 1. fejezet.

⁶⁹ *2011/711/EU* bizottsági ajánlás.

⁷⁰ MEMORANDUM OF UNDERSTANDING: *Key Principles on the Digitisation and Making Available of Out-of-Commerce Works*. 20.09. 2011.

⁷¹ Európai Bizottság – Sajtóközlemény Digitális menetrend: az uniós kultúra digitalizálásának ösztönzése a növekedés szolgálatában. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1292_hu.htm

⁷² Comodini-jelentés, Amendment 40.

Két fontos jogesetet kell megemlítenünk a témában. Az első szerint a Google tömeges, milliós nagyságrendű könyvdigitalizálásba⁷³ kezdett, amelyet *Google Books* projektnek nevezett el. Szerzői jogsértésért beperelték, amelynek eredménye egy több, mint egy évtizedig tartó jogvita lett. Ennek végére 2016-ban tett pontot az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága, ítéletében fair use-nak minősítette a szóban forgó könyvek digitalizálását.⁷⁴

A másik a *Soulier ügy*,⁷⁵ amelyben a kereskedelemben már nem kapható művek vonatkozásában az EUB úgy döntött, hogy a francia modellt követi. Ez alapján a közös jogkezelés alól a szerzők külön kérelemmel utólag kivonhatják könyvüket, ám hozzájárulásukat vélelmezni kell tiltakozásuk elmaradása esetén. A modellben viszont aggályosnak találta azt, hogy a jogosultak nincsenek megfelelően tájékoztatva műveik felhasználásáról, annak maguknak kell utána járniuk.⁷⁶ Ezen döntés tartalma jelenik meg az *irányelv-tervezetben* is.⁷⁷

2. A digitális és határokon átnyúló környezetekre vonatkozó kivételek kiigazítása

Ahogy az előző fejezetekben hangsúlyozásra került, hogy az EU-s szerzői jog egyik Achilles-sarka a kivételek és korlátozások tagállamonkénti eltérő implementációja.⁷⁸

A *cselekvési terv* nem csupán meglévő területeken eszközöl változtatást, a digitalizálódás folyamánként új elemeket is be kíván építeni a rezsimbe. Előre kell bocsátani, hogy ezek közül több paragon hever a reformcsomag-tervezetekben. Érdekesség, hogy a Bizottság az oktatáshoz, tudás eléréséhez és a kutatáshoz kapcsolódó rendelkezéseket emeli ki a reform tárgyaiként. A harmonizáció magasabb szintjének elérése jegyében ezen kivételek kötelezővé tételét irányozza elő a Bizottság, elérve ezzel, hogy egységesen minden tagállamban a szerzői jogi jogosultak külön engedélye nélkül lehessen ezeket a jogokat gyakorolni. Ettől függetlenül aggályos, hogy az irányelvi szabályozás általános

⁷³ A tömeges digitalizáció veszélyeiről l. LEGEZA DÉNES: A tömeges digitalizálás (szerzői jogi) útvesztői. Elhangzott 2012. április 13-án a Networkshop 2012 konferencia Jogi, etikai szekciójában. 6-9.p.

⁷⁴ Euler (2016).

⁷⁵ Soulier ügy C-301/15.

⁷⁶ HAJDÚ DÓRA: *Előzetes döntés a Soulier és Doko ügyben*. Copy21 Blog, 2016.12.01. <http://tinyurl.com/gw9bkhu>

⁷⁷ COM 2016, 593. p. 7. cikk (1) bekezdés: „A tagállamok rendelkeznek arról, hogy amennyiben közös jogkezelő szervezet a tagjai nevében nem üzleti célra szóló, nem kizárólagos engedélyt ad kulturális örökséget ápoló intézménynek az intézmény gyűjteményének állandó részét képező, a kereskedelemben már nem kapható művek vagy egyéb teljesítmények digitalizálására, terjesztésére, nyilvánossághoz közvetítésére vagy hozzáférhetővé tételére, akkor ez a nem kizárólagos engedély kiterjeszhető vagy vélelmezhetően vonatkozik az engedély hatálya alá tartozó jogosultakkal azonos kategóriába tartozó, de a közös jogkezelő szervezet által nem képviselt jogosultakra is, feltéve ha:

- a közös jogkezelő szervezet a jogosultaktól kapott megbízások alapján a jogosultak szélesebb körű képviseletét látja el a művek vagy egyéb teljesítmények azon kategóriája, illetve azon jogok tekintetében, amelyekre az engedély hatálya kiterjed;
- minden jogosult számára biztosított az egyenlő bánásmód az engedély feltételeivel összefüggésben;
- mindegyik jogosult bármikor felszólalhat művei vagy egyéb teljesítményei kereskedelemben már nem kaphatóknak tekintett minősítése ellen, és kizárhatja az engedély műveire és egyéb teljesítményeire való alkalmazását.”

⁷⁸ WESTKAMP, GUIDO: *The Implementation of Directive 2001/29/EC in the Member States. Part II*. Queen Mary Intellectual Property Research Institute – University of London, February 2007.109–447. pp.

jellemzői ugyanúgy érvényesülni fognak, mint eddig, tehát minden ország maga döntheti el ez után is, hogy milyen eszközökkel fogja realizálni a kitűzött célokat. A kivételek és korlátozások témakörben például komoly rendszerek felállítását igénylő, komplex intézkedésekről lenne szó, nem csupán ténybeli változásról (pl. a védelmi idő 70 évre emelése). Maga az *irányelv-tervezet* is kimondja a preambulumban, hogy az oktatással kapcsolatos kivételnél a cél elérése tagállamonként idomulhat a meglévő rendszerekhez.⁷⁹

2.1. A Marrákesi Szerződés

A WHO 2010-es felmérése szerint a világon 285 millió látássérült él, akik közül 39 millióan vakok, 246 millió ember pedig különböző okok miatt rossz látástól szenved.⁸⁰

Ahhoz, hogy egy átlagos nyomtatott könyv számukra olvashatóvá váljon, az adott művet át kell alakítani nagybetűssé, Braille formátumúvá vagy hangoskönyvvé,⁸¹ amely a kiadott könyvek mindössze 7%-ánál valósul meg világszerte, a fejlődő országokban pedig ez a szám csupán 1%.⁸² A megfelelő formátumú könyvek hiánya miatt nagyban korlátozott ezeknek az embereknek az információhoz jutása. Akadályokba ütköznek a tanulás és a szociális és kulturális életben való részvétel terén is.⁸³

Az átalakítás többszörözésnek minősül az *InfoSoc-irányelv* alapján.⁸⁴ Ez a szerzői jogosult kizárólagos joga épp úgy, mint az így létrejött műpéldányok belföldi vagy határon átnyúló terjesztése, valamint az online környezetben történő hozzáférhetővé tétele.⁸⁵ Az *InfoSoc-irányelv* a kizárólagos jogalól kivételként nevezi meg a „fogyatékos személyek által végzett, a fogyatékoságukkal közvetlenül összefüggő, nem kereskedelmi jellegű felhasználás”⁸⁶ esetkörét. Azon országokban is, ahol az implementáció megtörtént, a kedvezmények és korlátozások opcionális jellege miatt eltér a szabályozás. A magyar törvényben például a szabad felhasználás körébe tartozó művek fogyatékos személyek javára történő átalakítása megengedett, ám a kommentár indoklása szerint ez a hangoskönyvekre nem vonatkozik, hiszen ezek terjesztése üzletszerű lehet és „nem is függ össze közvetlenül a fogyatékosággal” ez a fajta felhasználás.⁸⁷

A részletezett problémák felismerése után hosszas tárgyalásokat követően 2013.06.27-én fogadták el a „könyv-éhség”⁸⁸ megszüntetését célzó⁸⁹ Szerződést a marokkói Marrákesben.

⁷⁹ COM 2016, 593 (17) preambulumbékezdés. A kereskedelmi forgalomban már nem kapható művek vonatkozásában I. uo. (23) preambulumbékezdés. Vannak természetesen olyanok, amikor a módszer nem térhet el tagállamonként, ilyen a kötelező közös jogkezelés. L. uo. (24) preambulumbékezdés.

⁸⁰ *Global Data on Visual Impairments* (WHO/NMH/PBD/12.01), 3. p.

⁸¹ *Making information accessible for all* <http://tinyurl.com/zp2483b>

⁸² *Press Release WIPO Negotiations Treaty for Blind people* <http://tinyurl.com/j4cr9ma>

⁸³ KÖKLÜ KAYA: *The Marrakesh Treaty – Time to End the Book Famine for Visually Impaired Persons Worldwide*. IIC, 2014. 737. p.

⁸⁴ *InfoSoc-irányelv* II. fejezet 2. cikk.

⁸⁵ KÖKLÜ 2014, 737. p.

⁸⁶ *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bekezdés b)

⁸⁷ GYERTYÁNFY PÉTER (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. 273. p.

⁸⁸ A „book famine” azaz „könyv-éhség” kifejezést Maryanne Diamond, a World Blind Union elnöke használta. L. *On Track For A Book Without Borders*. <http://www.worldblindunion.org/English/our-work/our-priorities/Pages/On-Track-For-A-Book-Without-Borders.aspx>

Az EU csak 2014. április 30-án csatlakozott, ratifikációra azonban nem került sor.⁹⁰ Az EU kezdeti kimaradását a nemzetközi közösség döbbenettel fogadta, aminek többen hangot is adtak.⁹¹ 21 EU tagállam egyetértésével szemben egy akadályozó kisebbség alakult hét állam részvételével, amelyek azzal érveltek, hogy az EU-nak nincs megfelelő kompetenciája az egész EU nevében ratifikálni a Szerződést, szerintük a kérdés megosztott hatáskörbe tartozik.⁹² Az Európai Bizottság kérésére *Wahl* főtanácsnok 2016. szeptember 8-i véleménye egyértelműen kimondta, hogy az ügyben az EU kizárólagos hatáskörrel rendelkezik, ám a főtanácsnoki vélemény nem kötelező erejű.⁹³ 2017. február 14-én viszont megszületett az EUB nagytanácsának várva várt véleménye, amely úgy rendelkezik, hogy „A vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákesi egyezmény megkötése az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik”, tehát az EU mint egész a tagállamok egyesével történő megerősítése nélkül jogosult a ratifikációra.⁹⁴

A Bizottság reformcsomagját alkotó dokumentumok 2016. szeptember 14-i tervezetei közül kettő is biztosítja a Szerződés mihamarabbi ratifikálását, irányelvi és rendeleti szabályozás együttesével kíván az EU eleget tenni nemzetközi jogi kötelezettségeinek. A Szerződés *első célkitűzése* nyomán irányelvi formában ki kívánja javítani az *InfoSoc-irányelvet* a vakok és gyengén látókra vonatkozó kivétel bevezetésének kötelezővé tételével.⁹⁵ Ez a szabályozási eszköz tökéletesen illeszkedik a szerzői jogi reform koncepciójába, hiszen már említésre került, hogy annak egyik fő motívuma egyes kivételek és korlátozások kötelezővé tétele.

A Szerződés *második célkitűzése* teljesen új az EU-s szerzői jogi szabályozásban, tárgya a speciális formátumú művek határon átnyúló cseréje az EU-tagállamok és a Szerződésben részes államok között a szerzői jogi jogosult engedélye nélkül, az erre feljogosított intézményeken keresztül. Ezt rendelet formájában kívánja biztosítani a Bizottság.⁹⁶

Miközben az EU valódi csatlakozása a *Marrákesi Szerződéshez* a célegyenesbe látszik érkezni, maga a Szerződés 2016. szeptember 30-án hatályba lépett Kanada ratifikációjával.⁹⁷ 2016. október 1-jén természetesen nem kezdtek el tömegével létrejönni és cserélődni a speciális formátumú művek, ahogy az várható is volt. Az Európai Parlament azonban

⁸⁹ A Marrákesi Szerződés céljait a Szerződés 2. cikk 1., 2. pont tartalmazza.

⁹⁰ *Marrakesh Treaty Contracting Parties*. <http://tinyurl.com/jtl3m36>

⁹¹ Vö. WIKSTRÖM, CECILIA: *MEPs call on member states to speed up the ratification of the Marrakesh treaty*. 2016.02.03. <http://tinyurl.com/h5dj2sy>

⁹² IP-WATCH: *Germany, Italy Leading Resistance To EU Ratification Of Marrakesh Treaty*, Blind Union Says, December 10, 2015. <http://tinyurl.com/h28uwkq>

⁹³ *Opinion of Advocate General Wahl, delivered on 8 September 2016.*, ECLI:EU:C:2016:657E. A témáról l. még KASKOVITS MELINDA – MUNKÁCSI PÉTER: *A Marrákesi sztori – 2. rész*. January 17, 2017. <http://copy21.com/2017/01/a-marrakes-sztori-2-resz/>

⁹⁴ *A Bíróság 3/15. sz. véleménye*. A véleményt bejelentő sajtóközleményt l. Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 13/17., Luxembourg, 2017.02.14.

⁹⁵ COM 2016, 596. p.

⁹⁶ COM 2016, 595. p.

⁹⁷ *Canada's Accession to Marrakesh Treaty Brings Treaty into Force*. PR/2016/792, Genf, 2016.12.22. <http://tinyurl.com/jmzkbyw>

2017. július 6-án elfogadta a Bizottság eddigi kezdeményezését, így megszületett az irányelv és a rendelet, amelyek implementálására egy évet hagytak a tagállamoknak.⁹⁸

Az előirányzott rendszer teljes kiépülésére még biztos, hogy éveket kell várni, s csak remélni tudjuk, hogy eléri a várt eredményt. A nyelvi különbségek gátat vethetnek a hatékonyságnak, ám az EU-n belül ez a probléma csekélyebb, így üdvözlendő lenne a kezdeményezés. Kérdéses, hogy a jogszabályi héttér lazításával tényleg megindul-e a kiadott művek tömeges átalakításának folyamata, de egy biztos: a Szerződés szövege elektronikusan letölthető már a látássérültek számára is olvasható formában.⁹⁹

2.2. Szöveg-és adatbányászat

A kutatóknak kedvező javaslat célja, hogy „lehetővé váljon a közérdeket szolgáló kutató szervezetek számára – teljes jogbiztonság mellett, tudományos kutatási célokra – szöveg- és adatbányászat végzése olyan tartalmakban, amelyekhez jogszerűen férnek hozzá”,¹⁰⁰

A szövegbányászat egy nem rég óta reflektorfénybe került, ám közel sem új módszer, szöveg analízisként is ismert. Lényege olyan technikák alkalmazása, amelyekkel nagyszámú, még strukturálatlan szövegből (ezek lehetnek könyvek, weboldalak, e-mailek, vagy akár használati útmutatók is) kiszűrjük a várt összefüggéseket. Tipikusan ilyen módszer a szövegek kategorizálása, hasonló szövegek csoportosítása, egyes részletek témájának kiszűrése, szövegek tartalmának összefoglalása.¹⁰¹ A szöveges kereséstől (pl. Google-keresés) annyiban különbözik, hogy itt nem meglévő információkra kíváncsi a kutató, hanem indirekt módon adott, még ismeretlen szövegbeli összefüggésekre.¹⁰²

Az adatbányászatot épp úgy, mint a szövegbányászatot számítógépes úton végzik. Gyakorlatilag céljuk is ugyanaz, egy tág halmaz analízise, csoportosítása, összefüggések kinyerése. A vizsgálat tárgya teszi a két módszert különbözővé, hiszen az adatbányászat esetében algoritmusok segítségével különböző adatbázisokban történik az eddig ismeretlen, ám potenciálisan a kutatási célok szempontjából hasznos információk kinyerése. Szerzői jogi jelentősége, hogy a művelet elvégzéséhez hozzáférést kell biztosítani az adatbázisokhoz, valamint a vizsgálat elvégzéséhez másolatok készítése szükséges,

⁹⁸ European Parliament legislative resolution of 6 July 2017 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on certain permitted uses of works and other subject-matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print disabled and amending Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (COM(2016)0596 – C8-0381/2016 – 2016/0278(COD)), European Parliament legislative resolution of 6 July 2017 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the cross-border exchange between the Union and third countries of accessible format copies of certain works and other subject-matter protected by copyright and related rights for the benefit of persons who are blind, visually impaired or otherwise print disabled (COM(2016)0595 – C8-0380/2016 – 2016/0279(COD))

⁹⁹ *Marrakesh Treaty in Braille format/ in Full Audio and Daisy format*, <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>

¹⁰⁰ COM 2015, 626. p. 2. pont.

¹⁰¹ TRUYENS, MAARTEN – VAN EECKE, PATRICK: *Legal aspects of text mining*. Computer law & Security review, 2014. 1. p.

¹⁰² Wikipédia, *Szövegbányászat*. <http://tinyurl.com/hz8vrbn>

hiszen sokszor táblázatok, diagramok összeállításához használják őket, a végeredmény pedig egy új információ lesz.¹⁰³

Az EU-s szerzői jogban jelenleg még nincs ezt a kérdéskört szabályozó egyértelmű rendelkezés, ami a Bizottság álláspontja szerint rontja az EU tudományos és innovációs szektorban való versenyképességét. A jelenlegi kutatási kivételi rendszer csak adott kijelölt terminálokon, helyben teszi lehetővé az ilyen fajta kutatói tevékenységet, amely kihasználatlanul hagyja a technológiai lehetőségeket.¹⁰⁴ Emiatt, valamint az adatok határon átnyúló adat- és szövegbányászatának biztossá tétele miatt a Bizottság szerint a jogi kereteket stabilizálni kell.¹⁰⁵ A reformcsomag *irányelv-tervezete* meghatározza a szóban forgó tevékenység pontos fogalmát.¹⁰⁶ A II. cím 3. cikkében kötelező kivétel beemelése mellett biztosít minden jogot „azoknak a kutatóhelyeknek, amelyek a számukra tudományos kutatás céljából jogszerűen hozzáférhető műveken vagy egyéb teljesítményeken végzendő szöveg- és adatbányászathoz többszörözést és tartalomkimásolást hajtanak végre.” A *Comodini-jelentés* már nem kutatóhelyeknek, hanem kutatóknak, tehát személyeknek biztosítja ezt a jogot.¹⁰⁷ Ennek oka, hogy a szabad felhasználási tevékenységet jogi személyek esetén is természetes személyek végeznék, a felelősség is az övék. Szintén új elem, hogy a tudományos kiadók kötelesek az adatbányászatot elérhetővé tenni az egyébként nem hozzáférhető művek esetén is, természetesen megfelelő kompenzáció mellett.¹⁰⁸

A (4) bekezdésben *a tervezet* arra buzdítja a szerzői jogi jogosultakat és a kutatóhelyeket, hogy közösen állapodjanak meg az „intézkedések alkalmazására vonatkozóan”. Itt több mint valószínű, hogy felhasználási szerződések kötésére utal a felek között a Bizottság.

Egy kritikát megfogalmazó tanulmány¹⁰⁹ azzal érvel, hogy ebben a formában felesleges leváltani egy aránylag jól működő rendszert, mivel az esetek nagyon kis százalékára lenne csak alkalmazható a kivétel. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy a háromlépcsős teszt alapján egy kivétel sem lehet túl tág, hiszen akkor elveszne speciális jellege.¹¹⁰

2.3. Oktatási szemléltetés

Az infokommunikáció elterjedésével a társadalom is átalakulóban van, ennek hatásai az oktatásban is érződnek. Mára a tanulás és a tanítás is egy új szintre emelkedett, megjelent a digitális oktatás igénye.¹¹¹ Nem véletlen, hogy oktatók által is gyakran feltett kérdések a következők: másolhatok a tanulóknak egy könyvből? Az egészet vagy csak

¹⁰³ GUADAMUZ, ANDRES – CABELL, DIANE: *Data mining in UK higher education institutions: law and policy*. Queen Mary Journal of Intellectual Property, Vol. 4 No. 1, 2014. 4–6. pp.

¹⁰⁴ COM 2015, 626. p. 2. pont.

¹⁰⁵ *Making the EU fit for the digital age*, <http://tinyurl.com/j8x92na>, 3. pont

¹⁰⁶ Uo., 2. cikk 2. pont

¹⁰⁷ *Comodini-jelentés*, Amendement 32.

¹⁰⁸ *Comodini-jelentés*, Amendement 33.

¹⁰⁹ LANGUS, GREGOR – NEVEN, DAMIEN – SHIER, GARETH: *Assessing the economic impacts of adapting certain limitations and exceptions to copyright and related rights in the EU*. Charles River Associates, 2013. 43. p.

¹¹⁰ A háromlépcsős teszt a BUE által kimunkált, az InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdésében is szereplő szempontrendszer, amelynek minden kivételnek meg kell felelnie.

¹¹¹ Léteznek már „e-iskolák”, ahol a hagyományos és távoktatás elemeit ötvözik. Ezekről, az e-tanításról és a kapcsolódó dilemmákról l. CORNU, BERNARD: *E-education: Knowledge or E-knowledge? Teachers or E-teachers? Pupils or E-pupils?* In: EERO PANTZAR (szerk.): *Perspectives on the Age of the Information Society*. Tampere University Press, 2002. 77–89. pp.

egy részét szabad? Mi a helyzet az e-könyvekkel? Online körbeküldhetem-e a tanulók között a mai leckéhez felhasználható forrásokat (e-mailben, valamilyen felhőszolgáltatásba vagy iskolai kurzushoz tartozó internetes platformra való feltöltéssel)?

Az *InfoSoc-irányelv* jelenlegi szabályozása szerint kivételként a belső jogba ültethető a többszörözés, illetve nyilvánossághoz közvetítés relációjában „kizárólag oktatási szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználás, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, és az elérni kívánt nem kereskedelmi cél által indokolt terjedelemben”.¹¹² A Comodini-jelentés a nem kereskedelmi célt „oktatási célra” cseréli, hogy a szabad felhasználás körét ténylegesen az oktatással kapcsolatos tevékenységre szűkítse.¹¹³

A probléma ismét az eltérő implementációban rejlik, hiszen előfordul olyan, hogy a kivétel nem vonatkozik az e-oktatásra, a digitális anyagokra, így korlátozza az új oktatási trendek elterjedését.¹¹⁴ A digitális egységes piac célkitűzéseit szem előtt tartó *irányelv-tervezet* gondoskodik róla, hogy ebben a tekintetben ne lehessenek eltérések, kifejezetten a „művek és más teljesítmények digitális és határokon átnyúló oktatási tevékenységekben való felhasználása” címmel illeti a vonatkozó cikket. Két feltételt határoz meg:

„a) oktatási intézmény helyiségeiben vagy kizárólag az oktatási intézmény tanulói vagy hallgatói, illetve oktatói által hozzáférhető, biztonságos elektronikus hálózaton belül történik;

b) a forrás megjelölése, például a szerző nevének feltüntetése kíséri, feltéve, hogy ez nem bizonyul kivitelezhetetlennek.”¹¹⁵

Az a) pont alatt meghatározottakat ugyancsak leszűkíti a Comodini-jelentés szigorúan az oktatás alatt jelen lévő tanárra és diákokra.¹¹⁶

Egy tagállamok közti eltérésre okot adó rendelkezés mégis szerepel a (2) bekezdésben, amely bizonytalanná teszi a tárgyi hatályt; egyes tetszőleges műfajta vagy egyéb teljesítmények kivonhatók a kivétel alól, amennyiben „megfelelő engedélyek könnyen hozzáférhetők a piacon”. Ez utóbbi meghatározás meglehetősen tág értelmezésnek ad teret, amely által véleményünk szerint az egységesítés célja nagymértékben sérül, amibefolyásolhatja a tagállamokon átívelő cserét is. A Comodini-jelentés kijavítja ezt a hibát, hiszen a szabad felhasználást ilyen engedélyek kifejezett meglétéhez köti, amelyek kizárólag oktatási célokat szolgálhatnak.¹¹⁷

2.4. A kulturális örökség megőrzése

Az utókorszámára a művek megőrzése kulturális szempontból elengedhetetlen, ám a digitális archiválás technikáját még sok ország nem alkalmazza. A törekvés támogatott, hiszen 2015-ben az ENUMERATE felmérésén a válaszadók 90%-a számolt be megőrzendő gyűjtemények birtoklásáról, 60%-uk pedig eleve digitális formában megjelenő

¹¹² *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) a).

¹¹³ *Comodini-jelentés*, Amendment 35.

¹¹⁴ *Making the EU fit for the digital age*, <http://tinyurl.com/j8x92na> 3. pont.

¹¹⁵ Uo. II. cím 4. cikk.

¹¹⁶ *Comodini-jelentés*, Amendment 36.

¹¹⁷ *Comodini-jelentés*, Amendment 37.

műveket is archivál.¹¹⁸ A cél az lenne, hogy általános gyakorlata alakuljon ki minden tagállamban, hogy az adott műveket külön szerzői engedély nélkül lehessen a kulturális örökség maradandó részévé tenni.

Jelenleg is hatályban van egy erre vonatkozó kivétel, amely egyes felhatalmazott intézmények számára kereskedelmi cél kizárása mellett biztosítja a többszörözés jogát.¹¹⁹ Az *irányelv-tervezet* némileg konkretizálja a szabályozást, miszerint „a kulturális örökséget ápoló intézmények¹²⁰ a gyűjteményük állandó részét képező művek és egyéb teljesítmények megőrzésének kizárólagos céljára, a megőrzéshez szükséges mértékben, bármilyen formátumban vagy hordozóanyagon másolatokat készítsenek.”¹²¹

Két lényeges elemét kell megvizsgálni a rendelkezésnek. Egyrészt kizárólag az állandó gyűjteményben található művekre vonatkozik a kivétel, így ha nincs lehetőségük ezeknek az intézményeknek a műállomány frissítésére, akkor egy idő után a megőrzéshez szükséges mérték elérve már nem tudják ezen cikk által biztosított jogukat gyakorolni. Másrészt, ha valamelyik intézménynek nincsenek meg a technikai vagy anyagi keretei, akkor sem veheti át a feladatot másik intézmény. A másolat készítése körében lehetőséget teremt a tervezet analóg vagy digitális formában történő többszörözésre, akár formátum átalakítás útján is.

A tömeges másolásra illetve digitalizálásra ugyan felhatalmazná az irányelv az adott intézményeket, ám a fent említett korlátok miatt nem minden esetben lehet teljes körű a cél megvalósítása.

3. A szerzői jogi szempontból jól működő piac megvalósítása

A szerzői jogi „piac” alapkoncepciója az, hogy a jogosultak engedélyt adnak műveik felhasználására, ezért pedig díjazásban részesülnek. Ennek nem csak az analóg, hanem az online világban is meg kell valósulnia, hiszen alapköve annak, hogy a szerzők motivációt érezzenek az innovatív technikák használatára műveik elkészítéséhez a társadalom és a gazdaság igényeinek kielégítése céljából. Az alkotói kedv intenzitásával és eredményeivel nincs is gond, a megfelelő díjazással viszont annál inkább.

3.1. Értékek méltányos megosztása

A Bizottság a *cselekvési tervben* aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy vajon a jelenlegi szerzői jogi rendszer képes-e biztosítani az online tartalomterjesztés során keletkező értékek méltányos megosztását.¹²² Emiatt szükségesnek látta az átláthatóság kritériumának kötelezővé tételét, miszerint biztosítani kell, hogy a szerzők „kellő időben megfele-

¹¹⁸ Beszámoló az európai kulturális örökséget ápoló intézmények által végzett digitalizációról, 2015. június.

¹¹⁹ *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (2) bekezdés c).

¹²⁰ *Irányelv-tervezet* 2. cikk 3. pont. A Comodini-jelentés kibővíti a fogalmat az oktatási intézményekkel és a közszolgálati műsorszolgáltatókkal. (*Comodini-jelentés*, Amendment 29.) Ezen intézményekben fellelhető művek fajtái tekintetében széles körű a szabályozás tárgyi köre, amely azt is eredményezi, hogy a másolatok elkészítésének módja alapján is sokféle cselekményre kiterjed.

¹²¹ COM 2016, 593. p. II. cím 5. cikk.

¹²² COM 2015, 626. p. 4. pont.

lő és kielégítő tájékoztatást kapjanak azoktól, akikre jogukat átruházták vagy akik számára azokat engedélyezték.”¹²³ A Comodini-jelentés tovább cizellálja a kritériumokat, így pontosítja a tájékoztatás módját és előírja fennálló fizetési kötelezettség esetében felek közötti szerződés meglétét.¹²⁴ Egy kiadón keresztül kiadott könyv esetében így a kiadó köteles például az eladott példányszámról, az ezért befolyt összegről és az ebből kifolyó javadalmazásról folyamatosan tájékoztatni a szerzőt.

Ez a gyakorlatban sokszor nem valósul meg, a szerzők képtelenek követni műveik útját és az így őket megillető pontos jogdíjak összegét. Az online világban ez még nehezebb, hiszen eleve egy megfoghatatlan rendszerről beszélünk, ahol sok egyszerű lehetőség nyílik jogsértések elkövetésére. Más szemszögből nézve viszont egy megbízható platform kiépítésével a digitális adatok segíthetik a nyomon követést, hiszen egy átlátható rendszerben minden esemény, amely az adott művet érinti naplózásra kerül.

A szabály azokra vonatkozik, akikre a szerzők a jogukat átruházták vagy azokat engedélyezték. A jogszerűen működő tartalomszolgáltatók tehát versenyre kényszerülnek az aluljogosított szolgáltatókkal szemben, hiszen azok általában nem fordítják bevételeik jelentős részét tartalombeszerzésre, így ezek az összegek nem realizálódnak a jogosulti oldalon.

A közös jogkezelő szervezetet a Bizottság kiveszi a személyi hatály alól, rájuk a *KJK-irányelvben* meghatározott átláthatósági kikötések vonatkoznak.¹²⁵

3.2. Szerzőknek és előadóművészeknek járó megfelelő javadalmazás

A *Védelmiidő-irányelv* 2013-as módosítása nyomán az előadók és hangfelvétel-előállítók vonatkozásában minden tagállamban 50-ről 70 évre kellett emelni a védelmi időt azon művek vonatkozásában, ahol az 50 év még nem járt le. A session zenészek (más néven stúdiózenészek) javára egyfajta „újraelosztási szabályozást” vezettek be, így mint szerződés alapján egyszeri díjazásban részesülő előadók, jogosultak a lemezkiadó 50. és 70. védelmi év közötti bevételeinek 20%-ára.¹²⁶ E jogosulti körön kívül azonban másoknak nem jár ez a kedvezmény.

Nem csak a bevételek megfelelő jogosultakhoz való eljuttatását találta problematikusnak a Bizottság, a javadalmazás mértékét is. Az átláthatóság kritériumának bevezetése, a kötelező tájékoztatás folytán a szerző pontosan tisztában lehet vele, hogy miként fogynak művei. A Comodini-jelentés az *irányelv-tervezethez* képest ketté választja a megoldást. Fő szabály szerint a szerzők maguk jogosultak igazságos mértékű javadalmazásra műveik után. A másik lehetőségük, hogy ha tájékoztatásuk alapjánnúgy vélik, hogy a művek hasznosításából befolyt összeghez képest az eredetileg kialakított javadalmazásuk túl kevés, az új szabályozás szerint szerződés kiigazítását kérhetné saját maga, vagy akár az őt képviselő szervezet is.¹²⁷ Ezt a jelenséget a magyar jogban „bestseller klauzulának” nevezzük. Ez bírósági szerződésmódosítást enged a mű felhasználása iránti megnövekedett igény következtében jelentkező feltűnő értékkülönbség esetén. A

¹²³ COM 2016, 593. p. 14. cikk (1) bekezdés.

¹²⁴ *Comodini-jelentés*, Amendment 62.

¹²⁵ *KJK-irányelv* (36) preambulum-bekezdés. 5. fejezet.

¹²⁶ TÓTH PÉTER BENJAMIN: *Ötvenről hetvenre*. Dal+szerző. (1)/2013. 40–41. pp.

¹²⁷ Comodini-jelentés, Amendment 63. 64. p.

feltűnő értékaránytalansága Polgári Törvénykönyv-beli terminushoz¹²⁸ képest nem a szerződés-kötésre vonatkozik, hanem később áll be. Szintén megváltoztatja a kötelmi jog általános részében használt bírósági szerződésmódosítás fogalmát, hiszen ez esetben nem csak tartós jogviszonyokra vonatkozhat.¹²⁹

A lehetőség EU-szerte történő bevezetése sokkal igazságosabbá tenné az értékek megosztását, legfőképpen a határon átnyúló ügyekben. Ugyanakkor megállapítható, hogy a Bizottság meglepő módon az eddigiektől eltérően, az eddiginél szélesebb körű beavatkozással az egyes felek közötti szerződés szintjét is szabályozni kívánja, pedig az EUMSZ alapján ez tagállami hatáskör.

3.3. A kiadók jogai

A Bizottság másik váratlan rendelkezése a kiadványokhoz fűződő jogok kategóriájának megteremtése. A *cselekvési tervben* egyetlen pontban sem említi a Bizottság a sajtó-kiadványok védelmét. Az *irányelv-tervezet* preambulumban meghatározásra kerül a fogalma, ami alapján „kizárólag a szolgáltató által tájékoztatás vagy szórakoztatás céljából kiadott, bármely tömegtájékoztatási eszközben időszakosan vagy rendszeresen aktualizált, újságírói műveket tartalmazó kiadványok” kiadóira vonatkozik a javasolt szabályozás.¹³⁰

Az *irányelv-tervezet* preambuluma szerint a digitális platformok átvették a nyomtatott sajtó szerepét, a kiadók pedig gyakran nehézségekkel szembesülnek az online térben történő engedélyezések és az őket megillető javadalmazáshoz jutás kapcsán. A Bizottság a problémák kiküszöbölésének kulcsát jogosultként való elismerésükben látja.¹³¹ Az *irányelv-tervezet* két cikke szól a kiadókra vonatkozó új szabályokról. A 11. cikkben foglaltak által egy új szerzői joggal szomszédos jog kerülne bevezetésre, a 12. cikkben pedig lefekteti a Bizottság, hogy nem csak a szerzőknek kívánja biztosítani a méltányos javadalmazást, hanem a kiadóknak is.

Ez utóbbi tekintetében a (36) preambulumbekkezdésben mintegy példálózó jelleggel megemlítsre kerül a magáncélú másolás és reprográfia készítése, mivel a kiadók ezen két kivétel alkalmazása miatt bevételtől eshetnek el. Az *InfoSoc-irányelvben* is meghatározott kötelező méltányos díjazásból befolyt összeget sok tagállamban megosztja egymás között a szerző és a kiadó. A 12. cikk azt hangsúlyozza, hogy a nagyobb fokú jogbiztonság elérése érdekében a két kivétel alapján történő felhasználásért járó javadalmazásból a kiadót is illesse meg részesedés abban az esetben, ha a szerző a jogait arra átruházta vagy engedélyezte.¹³²

Az *irányelv-tervezet* 11. cikke egy új kiegészítő jogot hozna létre, amely alapján biztosítani kell a sajtókiadványok kiadói számára a kiadványok digitális felhasználása során az *InfoSoc-irányelvben* meghatározott többszörözés és nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel kizárólagos jogát.¹³³ A *Comodini-jelentés* általánosabban fogalmaz, hiszen a kiadókat

¹²⁸ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 6:98. §.

¹²⁹ GYERTYÁNFY PÉTER 2014, 315–316. pp.

¹³⁰ COM 2016, 593. p. (33) preambulumbekkezdés.

¹³¹ Uo. (31) preambulumbekkezdés.

¹³² A magáncélú másolásra és a reprográfiai díjakra vonatkozóan egyébként nem találunk más utalást az irányelv-tervezetben, pedig a terület részletesebb szabályozásra szorulna. Erről l. II. 4. 3. pont.

¹³³ COM 2016, 593. p. 11. cikk (1) bekezdés.

mint a szerzők vélelmezett képviselőit ruházza fel a jogsértések elleni fellépés, kifejezetten a nevükben való perlés jogával.¹³⁴ Az EU-s szinten egységes fokozott jogi védelem¹³⁵ igényét legfőképp a híraggregátor-szolgáltatások elterjedése indokolja.

A híraggregátorok a sajtókiadványok kiadóit ugyanis azáltal károsítják meg, hogy a digitális felhasználás során a híraggregátor felületéről direkt linken érhető el az egyes cikkek, így a kiadó elesik a weboldalának böngészése közben megnyitott reklámok, egyéb fizetős tartalmak által biztosított bevételtől.¹³⁶ Ezt kiküszöbölendő, a Bizottság a többszörözés és nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogának kizárólag kiadók számára történő biztosításával az egyes találatok megjelenítéséért a hírgyűjtő szolgáltatásoknak fizetnie kellene.

A kiegészítő jog koncepciója nem idegen az EU tagállamainak körében, Németországban és Spanyolországban gyakorlati alkalmazására is sor került. Németországban a piacvezető híraggregátort, a Google News-t kényszerítették volna ellenérték megfizetésére közös jogkezelő szervezeten keresztül. A Google díjfizetés helyett viszont eltávolította a német oldalakra mutató linkeket keresési találatai közül. Az emiatt indult versenyfelügyeleti eljárásban a híraggregátor javára döntött a német versenyhatóság; kimondta, hogy nem történt erőfölénnyel való visszaélés, a Google-nek nem kötelessége a kiegészítő jogokat visszerhesen megszerezni, sem ezen jog által védett oldalakat megjeleníteni, kockáztatva nyereségének elmaradását a bizonytalan jogszabályi környezet miatt. Bevételek szempontjából a Google News kivonulása éppúgy előnytelen a kiadóknak, mint a kiegészítő jog bevezetése előttijelenlétéből adódóan a hírportálokon való böngészés elmaradásából származó jövedelem-kiesés. Az ugyanis világosan látható, hogy a sok felhasználó által igénybevett szolgáltatás számos olvasót irányít egy-egy portálhoz, növelve azok forgalmát. Néhány német kiadó ezt felismerve ingyenesen engedélyezte cikkei felhasználását a Google-nak.¹³⁷ A spanyol szabályozás a németnél is szigorúbb, hiszen tartalmazza azt a kritériumot, hogy a kiegészítő jogról lemondani nem lehet, így az ingyenes engedélyezés eleve kizárt, amelyre válaszként a Google News szolgáltatás kivonult az országból.¹³⁸

Az *irányelv-tervezet* javaslata az EU-ban is nagy vitát váltott ki. 2017. január 11-én az Európai Parlamentben a European People's Party Group által szervezett meghallgatásra került sor.¹³⁹ A többek között kiadókat és felhasználókat is megszólaltató konferencián különböző vélemények ütköztek össze. *Tomas Kamenec* felhívta a figyelmet arra, hogy a minőségi sajtó fenntartásáért a kiadók felelősek, ők azok, akik pénzt és energiát fektetnek ebbe a szektorba. A híraggregátor-szolgáltatók az ő cikkeikkel dolgoznak, ám a kiadóknak semmilyen kizárólagos joguk nincs a saját termékeik tekintetében, így

¹³⁴ *Comodini-jelentés*, Amendment 52.

¹³⁵ COM 2016 593. p. (32) preambulum-bekezdés.

¹³⁶ A híraggregátorok működéséről I. NEMESSÁNYI ZOLTÁN – UJHELYI DÁVID: *Breaking the news? A kiegészítő (szerzői) jog szerepe és megítélése*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. 11. évf. 6. szám, 2016. december. 40–41. pp.

¹³⁷ Uo. 30–33. pp.

¹³⁸ Uo. 33–35. pp.

¹³⁹ European People's Party Group Hearing on Copyright, Brüsszel, 2017.01.11. A meghallgatás programja elérhető: <http://www.eppgroup.eu/event/Hearing-on-Copyright>. Az első panel felvételről megtekinthető a következő linken: <https://www.youtube.com/watch?v=F61PwSEoKuU&feature=youtu.be>

jogaik érvényesítése sokszor nehézkes.¹⁴⁰ *Wout van Wijk* a kiadók szemszögéből üdvözölte a Bizottság javaslatát, szerinte a szabad és független sajtó elismerése a kiegészítő jog bevezetése, amely az új technológiákhoz való igazodás jegyében a kiadók jogainak biztosításával jogbiztonságot teremt. A kiadók így a megfelelő bevételek által továbbra is támogatást nyernek a jó minőségű sajtó fenntartásához, így kiküszöbölhető az álhírek terjedése.¹⁴¹ A kiadók kizárólagos joga és a jó minőségű sajtó közötti összefüggés elméletét *Prof. Dr. Mireille van Eechoud* illetve kritikai észrevételekkel. Véleménye szerint a szabályozás bevezetése nem jelenti feltétlenül azt, hogy a hírszolgáltatóknál többen akarnak majd hirdetni és több olvasójuk lesz, így egyáltalán nem biztos a bevételeik növekedése. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a szabadúszó újságírók pozícióját ez a rendelkezés tovább gyengíti.¹⁴² *Reagan MacDonal*d az eddigi tagállami gyakorlatok negatív kimenetelével érvelt, szerinte az irányelvi szabályozásból fakadó különbségek miatt inkább a végrehajtással kapcsolatos szabályokat kéne megváltoztatni.¹⁴³ Mintegy ellenérvelésként a Google képviselője, *Dr. Cédric Manara* arra hívta fel a figyelmet, hogy a Google News szolgáltatás hatalmas előnye, hogy forgalmat generál a hírportálokon. Hangsúlyozta, hogy minden kiadó szabadon eldöntheti, hogy szeretné-e cikkeit megjeleníteni a keresési találatok között és teljes kontroll alatt tarthatja az egész folyamatot. Végül következtetésként a kiegészítő jog nélküli szabályozást minősítette „win-win” módszernek.¹⁴⁴ Más felszólalók után a mérleg nyelve az új jog bevezetése ellen érvelők felé billent, nem mellesleg a 20 éves védelmi időt is indokolatlanul hosszúnak találták az előadók.¹⁴⁵ Ez utóbbival az Európai Parlament egyetértve a Comodini-jelentésben törölni javasolta ezt a bekezdést.¹⁴⁶ Véleményünk szerint az előirányzott védelmi idő rohanó világunkban túl hosszú egy cikkhez, hírértéke elveszik már sokkal rövidebb idő alatt. Megoldásként egy maximum néhány hónapos védelmi időt javaslunk, amely elegendő a jogérvényesítésre.

3.4. Alternatív vitarendezési mechanizmus

Az előbbieken részletezett, a szerzők méltányos javadalmazását segítő rendelkezésekkel kapcsolatban keletkező viták rendezésére az *irányelv-tervezet* alternatív vitarendezési mechanizmus biztosítását tenné kötelezővé a tagállamok számára. A Bizottság sem a *cselekvési tervben*, sem sajtóközleményeiben nem részletezi a bevezetni kívánt módszer sajátosságait. Az *irányelv-tervezet* is szűkszavúan fogalmaz, indoklásában csak előírja a kötelezőséget, a pénzügyi kérdések megoldását pedig abban látja, hogy a tagállamok „támaszkodhatnak meglévő struktúrákra, így csak korlátozott mértékű költségek merülnének fel.”¹⁴⁷

¹⁴⁰ Uo.

¹⁴¹ Uo.

¹⁴² Uo.

¹⁴³ Uo.

¹⁴⁴ Uo.

¹⁴⁵ A kiegészítő joggal kapcsolatos ellenérveket fogalmazott meg a CEIPI hivatalos véleménye is I. GEIGER, CHRISTOPHE – BULAYENKO, OLEKSANDR – FROSIO, GIANCARLO: *Opinion of the CEIPI on the European Commission's copyright reform proposal, with a focus on the introduction of neighbouring rights for press publishers in EU law*. 2016.11.28. <http://tinyurl.com/h8aluxy>.

¹⁴⁶ *Comodini-jelentés*, Amendment 55. p.

¹⁴⁷ COM 2016, 593. p. 10.

Az alternatív vitarendezés rendszere azonban tagállamonként eltérően működik, néhol nagyon eredményes, néhol viszont – köztük Magyarországon – nem mindig éri el a célját, s a köztudatban sem túl elterjedt vitarendezési mód.

A magyar rendszerből kiindulva az eljárás végén meghozott egyezség betartásának kötelezősége éppúgy a felek egyéni döntése, mint az eljárás során egyébként minden más kérdés. A közvetítői tevékenységről szóló törvény hatósági kényszert nem deklaráál.¹⁴⁸ Ha a felek rögtön a mediációs szerződés megkötésekor tisztázzák, hogy kötelezik magukat az egyezség betartásra, az egyezség csakis ebben az esetben fog szerződéses formában létrejönni, tehát csak ekkor lesz az bíróság előtt kikényszeríthető.¹⁴⁹ Mivel a szerzői javadalmas megváltoztatása elég szubjektív (a szerző belátásán múlik, hogy úgy véli-e, hogy aránytalanul kevés juttatást kap), valamint a szerző és a vele a mű használatára szerződést kötő fél közötti megállapodás tárgya, így logikusnak tűnhet az önkéntes alternatív vitarendezés igénybe vétele. Véleményünk szerint azonban fennáll annak a veszélye, hogy a szerzővel szemben erőfölényben marad pl. a kiadó, és nem fogja tudni elérni a célját emiatt a módszer miatt.

4. A reformtervezetekből kimaradt elképzelések

Néhány, a *cselekvési tervben* előirányzott javaslat lekerült a Bizottság palettájáról, így a reform-dokumentumokban már nem szerepelnek. Olyan területekről van szó, amelyek megérették a változásra, hiszen sok kérdést vetnek fel, szükség lenne modernebb és részletesebb szabályozásukra. Ezek közül három a kivételek és korlátozások témakörébe tartozik, amely talán az *InfoSoc-irányelv* leglátványosabb pontja. A negyedik téma pedig az analóg fogalmak digitális környezetben való jelentéstartalmát és használatuk módját tisztázná.

4.1. Könyvtárakban őrzött művek távoli tanulmányozása elektronikus hálózatokban

A digitalizált tartalmak könyvtárakban történő elérését, többszörözését és nyilvánosságához közvetítését érintő kivétel az *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bek. n) pontjában került szabályozásra. Ennek feltétele, hogy az említett tevékenységek kizárólag a kulturális örökség megőrzése kapcsán kijelölt intézmények helyiségeiben, e célra kijelölt terminálokon történhetnek. A digitális műpéldányok elterjedése, a határon átnyúló elérhetőség jegyében a *cselekvési terv* a fizikai helyhez kötöttség alternatívájaként a digitális gyűjtemények zárt, internetes hálózaton keresztül történő lehívásra hozzáférhetővé tételét szorgalmazza.

Az e-haszonkölcsonzés, tehát a könyvtárakban található e-könyvek díjazás ellenében történő kölcsönzése konkrétan nincs szabályozva az EU szerzői joga által.¹⁵⁰ Egy holland ügyben a közkönyvtárakat tömörítő egyesület a haszonkölcsonzési irányelv hatálya alá tartozónak ítélte meg az e-kölcsonzést. Ez azt jelenti, hogy az e-könyvek kölcsönzéséhez nem szükséges a szerzői jogi jogosult külön engedélye, kivételként kezelhető.

¹⁴⁸ 2002. évi LV. törvény 35.§ (3) bekezdés.

¹⁴⁹ RÚZS MOLNÁR KRISZTINA: *Mediáció a munkajogban*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2007. 89. p.

¹⁵⁰ Korlátozás bevezetésének javaslatáról l. DUSOLLIER, SÉVERINE: *A manifesto for an e-lending limitation in copyright*. JIPITEC, Vol. 5. 2014. 213–229. pp.

Szpunar főtanácsnok indítványa¹⁵¹ kimondta, hogy nem nyilvánossághoz közvetítés vagy többszörözés az e-könyvek kölcsönzése, lényeges feltétel viszont, hogy jogkimerülésről nem beszélhetünk, a forrásnak jogszerűnek kell lennie.¹⁵² Az EUB ítélete ezt megerősítette és kimondta, hogy a haszonkölcsönzés fogalma kiterjed a közkönyvtárak szerverén tárolt e-könyvek többszörözött példányának haszonkölcsönzésére, aminek feltétele, hogy egyszerre csak egy példány lehessen letölthető és hogy a kölcsönzési idő lejártával váljon elérhetetlenné a letöltött példány.¹⁵³ Ez a döntés úttörő az *Ulmer ügyhöz*¹⁵⁴ képest, hiszen „kiengedi” a könyvtárak épületéből a kölcsönzést, rugalmasan igazodva a digitális világhoz.

4.2. Panorámaszabadság

A *Reda-jelentés* egyik legmarkánsabb, legnagyobb médiavisszhangot kiváltó javaslata az *InfoSoc-irányelvben* megfogalmazott¹⁵⁵ panorámaszabadság kötelező bevezetése volt.¹⁵⁶ Ez annyit tesz, hogy minden országban biztosítani kell, hogy köztéren álló művekről fotó, videó készüljön.

Egyes országok nem teszik belső joguk részévé a köztéri épületekre és szobrokra vonatkozó kivétel alkalmazását, tehát annak lehetőségét, hogy a szerzői jogi jogosult külön engedélye nélkül lehessen ezeket felhasználni. Természetesen az, hogy milyen tevékenységekre terjed ki a kivétel, ismét nemzeti hatáskör.¹⁵⁷ Angliában az épületekről, szobrokról, köztéren álló egyéb művészeti alkotásokról grafikai munkát, fotót, filmet lehet készíteni, azok közvetítésekből szerepelhetnek,¹⁵⁸ Franciaországban pedig természetes személyként készíthetünk fotókat köztéren, ám terjesztésük csak nem kereskedelmi céllal történhet.¹⁵⁹

4.3. Reprógráfiai díjés magáncélú másolás

Ez a kérdéskör a díjazás kapcsán szerepel a digitális egységes piac stratégiában, amely az *InfoSoc-irányelvben* meghatározott kivételek alkalmazhatóságának feltétele.¹⁶⁰ Az EUB joggyakorlata alátámasztja, hogy jelentősek a különbségek a tagállamok között

¹⁵¹ Vereniging Openbare Bibliotheken ügyben a főtanácsnok indítványának ismertetése: 2016. június 16.

¹⁵² MEZEI PÉTER: *Az e-haszonkölcsönzés már a spájzban van?* Copy21 Blog, July 11. 2016. <http://tinyurl.com/gnwy33p>

¹⁵³ Vereniging Openbare Bibliotheken ügy C-174/15.

¹⁵⁴ Ulmer-ügy C 117/13.

¹⁵⁵ *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (3) bekezdés. h).

¹⁵⁶ Draft Report on the implementation of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, 2014/2256(INI), 2015.01.14., 16. pont.

¹⁵⁷ MASSON, HELMUT –WATSON,SARAH: *Freedom of panorama*. EPRS Blog, 2016.07.21. <http://tinyurl.com/hvav2ox>

¹⁵⁸ *Copyright, Designs and Patents Act 1988*. Part I, Chapter III, Section 62.

¹⁵⁹ *Projet de loi pour une République numérique*. 2016.10.10. <http://tinyurl.com/zp219sw>

¹⁶⁰ *InfoSoc-irányelv* 5. cikk (2) bekezdés. a), b)

ebben a kérdésben,¹⁶¹ ezért indokolt lenne a harmonizáció felé tett lépés. A *cselekvés-tervben* emellett Bizottság azzal érvel, hogy „olyan kérdések tisztázása szükséges, mint a kompenzáció és a jogtulajdonosok megkárosítása közötti kapcsolat, a szerződéses megállapodások és a jogdíjak megosztása közötti kapcsolat, a kettős kifizetések, az átláthatóság a fogyasztók számára, a mentességek és a visszatérítési konstrukciókat meghatározó alapelvek, valamint a megkülönböztetés-mentesség biztosítása a hazai és a külföldi illetékességűek között a beszedett díjak elosztása során.”¹⁶²

Az *irányelv-tervezetben* nem találunk a kötelező kivételekről szóló részben a témához kapcsolódó rendelkezést.

A 3. alfejezetben rendelkezik a Bizottság az átláthatóság követelményéről a „Szerzők és előadóművészek szerződésben foglalt, méltányos javadalmazása” cím alatt. Ez nem a fogyasztói vonatkozásról szól, illetve nem is kifejezetten ehhez a témakörhöz tartozó szabály, átmutat az általunk az előző alfejezetben tárgyalt „szerzői jogi szempontból jól működő piac megvalósítása” elnevezésű reformterületre.¹⁶³

Megállapítható tehát, hogy a tervezetekben kizárólag a kiadók javadalmazása vonatkozásában említi a magáncélú másolásra tekintettel fizetendő- és reprográfiai díjak témáját a Bizottság, egyebekben nem részletezi az ehhez kapcsolódó szabályozást, amely pedig egységesítésre szorulna a Bíróság gyakorlata alapján.

4.4. Fogalmi bizonytalanságok az online térben

A Bizottság a *cselekvési tervben* arra mutatott rá, hogy a nyilvánossághoz közvetítés¹⁶⁴ és hozzáférhetővé tétel fogalmak online térben való jelentéstartalma nem eléggé körülhatárolt. Ezek pontos meghatározását azért tartja fontosnak, mert ha nem ismeretes minden cselekmény, amelyhez a szerzői jogi jogosultaknak kizárólagos engedélyezési joguk van, az jogbizonytalanságot eredményez, valamint a díjazásra jogosultság kérdésében is kardinális.

A linkelés¹⁶⁵ sokáig kérdéses terület volt, hiszen konkrét szabályozás nincs, és sem a *Svensson ítélet*,¹⁶⁶ sem a *BestWater végzés*¹⁶⁷ nem adtak egyértelmű választ a kérdésre.

¹⁶¹ L. részletesen: HAJDÚ DÓRA: *A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. 9. (119) évf. 6. szám, 2014. december. 27–69. pp.

¹⁶² COM 2015, 626. p. 2. pont.

¹⁶³ Vö. II. 3.3. pont.

¹⁶⁴ A nyilvánossághoz közvetítés fogalmának az EUB joggyakorlatából vett példákkal való levezetéséről I. ROSATI, ELEONORA: *Communication to the public: is that the effect that finally matters?* IPKat Blog. J une 8, 2016. <http://tinyurl.com/h4slepq>

¹⁶⁵ A témáról I. MEZEI PÉTER: *A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése*. Infokommunikáció és jog, (5) 2009. 179–185. pp., MEZEI PÉTER: *Tisztul a kép a Rapidshare örül? A DDL szolgáltatások felelősségének korlátozása*. Infokommunikáció és jog, (6) 2010. 187–191 pp. MEZEI PÉTER: *Egyedül a sötétben – a DDL szolgáltatások felelősségének aktuális fejleményei*. Infokommunikáció és jog, (1) 2014. 29–37. pp. MEZEI PÉTER: *A linkelés szerzői jogi vonatkozásai – négyzetes dugó a hatszögletű lyukba?* Infokommunikáció és jog, (1) 2015. 30–39. pp., MEZEI PÉTER: *Enter the matrix: the effects of CJEU case law on linking and streaming technologies*. Journal of Intellectual Property Law & Practice, (11)2016, Vol. 11, No. 10. 778–794. p.

¹⁶⁶ Svensson ügy C-466/12.

¹⁶⁷ BestWater ügy C-348/13.

Az úttörő a *GS Media ügy*¹⁶⁸ volt, amelynek tárgya egy illegálisan megszerzett képekkel teli nyilvános tárhelyre mutató link. Wathelet főtanácsnok ügyre vonatkozó indítványa nyomán¹⁶⁹ a Bíróság azt némiképp továbbgondolva 2016. szeptember 8-i előzetes döntésében kimondta, hogy a kérdés vizsgálatakor el kell különíteni a hasznoszerzési és a nem hasznoszerzési célú linkelést.¹⁷⁰ A linkelés nem minősül nyilvánossághoz közvetítésnek, így az engedély nélkül is szabadon művelhető, ha „e linkeket olyan személy helyezte el hasznoszerzési cél nélkül, aki nem tudott vagy nem tudhatott e műveknek a másik internetes oldalon történt közzétételének jogellenes mivoltáról.”¹⁷¹ Ez életszerű kritérium, hiszen az internetes tartalmak folyamatos változása mellett a felhasználók számára nem mindig egyértelmű az egyes művek forrása, bár visszaélések talaja lehet ez a rendelkezés.¹⁷² Összevetve az *ACI Adam ügygel*,¹⁷³ ahol a Bíróság kimondta, hogy a jogellenes forrásból történő magáncélú többszörözés sérti a háromlépcsős tesztet érdekes, hogy ezt a nyilvánossághoz közvetítésre nem adaptálja.¹⁷⁴

A hasznoszerzési céllal hiperlinket elhelyező szolgáltató esetében viszont, amelyik a tartalom és reklámok megtekintéséből tartja fenn magát, az általa linkelt mű jogellenességét tekintve „azt kell vélelmezni, hogy erről e személynek tudomása volt.”¹⁷⁵ Tehát ebben az esetben az 51. pont alapján elvárható a szerzői jog által védett művet tartalmazó weboldal tevékenységéről való pontos tájékozódás.¹⁷⁶ A nem hasznoszerzési célú linkeléssel kapcsolatos elvárások szöges ellentéte figyelhető meg a forprofit oldalak kötelezettségeivel kapcsolatban, történetesen talán túlzott mértékű is a velük szemben támasztott követelmény. *Dr. Sascha Abrar* ügyvéd szerint bármilyen alapos is egy ellenőrzés, életszerűtlen a linkelés előtt és a link egész elérhetősége alatt figyelni annak esetleges változásait. Az a véleménye, hogy annak ellenére, hogy a *GS Media* döntés 45. pontjában a Bíróság a hiperlinkelést az interneten történő információáramlás fontos esz-

¹⁶⁸ GS Media ügy C-160/15..

¹⁶⁹ A főtanácsnok azt a választ javasolta, hogy a jogellenes tartalommal bíró weboldalra irányuló hiperlinkelés nem minősül nyilvánossághoz közvetítésnek, a hiperlinkelő cselekménye szempontjából irreleváns az a tény, hogy tudatában van-e a tartalom jogsértő mivoltával, illetve hogy az adott mű megtalálását leegyszerűsítő hiperlinkek elhelyezése sem ütközik az InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdésbe. *Melchior Wathelet főtanácsnok indítványa a GS Media ügyben*, CELEX:62015CC0160, 88. pont.

¹⁷⁰ GS Media döntés, 54. pont.

¹⁷¹ Uo. 47. pont.

¹⁷² MEZEI PÉTER: *GS Media ügy: akkor most hogyan is szabad linkelni?* Copy21 Blog, September 19. 2016. <http://tinyurl.com/gqrl58x>

¹⁷³ ACI Adam ügy C-435/12.

¹⁷⁴ MEZEI PÉTER: *Breaking News: Wathelet főtanácsnok a linkelésről*. Copy21 Blog, April 8. 2016. <http://tinyurl.com/jdzjnsf>

¹⁷⁵ GS Media döntés, 55. pont.

¹⁷⁶ GS Media döntés 51. pont „Egyébként, amikor a hiperlinkek elhelyezését hasznoszerzési célból teszik, az ilyen elhelyezést megvalósító személytől elvárható, hogy elvégezze a szükséges ellenőrzéseket annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, hogy az érintett mű nem jogellenesen lett-e közzétéve azon az internetes oldalon, amelyre az említett hiperlinkek vezetnek, és ily módon vélelmezhető, hogy ezen elhelyezés teljesen tudatosan történt, az említett mű jellegénél és annak interneten való közzétételét illetően a szerzői jogi jogosult esetleges engedélyének hiányánál fogva. E körülményekre tekintettel, amennyiben e vélelmet nem sikerül megdönteni, az a cselekmény, ami abból áll, hogy az interneten jogellenesen közzétett műhöz vezető hiperlinket helyeznek el, a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősül.”

közének tekinti, ez a rendelkezés épphogy hátráltatja annak alkalmazását. Megoldási javaslatában az értesítési és eltávolítási eljárás kötelezővé tételét szorgalmazza hasznoszerzési és nem hasznoszerzési céllal működő weboldalak kapcsán egyaránt.¹⁷⁷

A két kategória létrehozásával a szándékosság és a gondatlanság közötti határvonalat kissé elhomályosítja az EUB, márpedig a szerzői felelősség jogszabály alapján objektív.

A *GS Media* döntés után alig egy hónappal már meg is született az első erre alapozott tagállami ítélet. Egy svéd bíróság előtt folyó perben¹⁷⁸ a szerző által készített videót valaki feltöltötte a Youtube-ra, az alperes pedig webes hírportálján közzétett egyik cikkébe beágyazta az erre mutató linket. A bíróság a *GS Media* döntés 51. pontját alapul véve megállapította, hogy hírportál lévén tevékenysége hasznoszerzésre irányul, így kötelessége a szükséges ellenőrzéseket elvégezni a tartalom jogszerűségével kapcsolatban, aminek következtében fennáll az a vélelem, hogy tudatosan helyezte el a linket az oldalon. A jogellenesen feltöltött videóra mutató hiperlink ennél fogva nyilvánossághoz közvetítésnek minősül, amely ebben a formában sérti a szerző jogait. A *GS Media* döntés sem a hasznoszerzési cél, sem a „szükséges ellenőrzések” pontos definícióját nem adja meg, így tág értelmezésnek ad teret.

A másik erre alapozott tagállami ügyben¹⁷⁹ a hamburgi bíróság szintén feltételezte a hasznoszerzési célt egy oktatási anyagok bemutatásával és értékesítésével foglalkozó portál esetében, amely egy egyébként a szerző által az interneten közzétett, ám jogellenesen átalakított és egy másik webhelyre feltöltött képre mutató hiperlinket helyezett el egyik bejegyzésében. Megfigyelhető tehát, hogy a tagállami bíróság nem kifejezetten a hiperlinket tartalmazó cikk, hanem az egész weboldal működésének hasznoszerzési célját vette alapul.

A helyzet tehát a Bíróság döntései ellenére sem kristály tiszta.¹⁸⁰ A *Reda-jelentés* eredeti verziójának 15. pontja egyébként a szabad felhasználás mellett teszi le voksát, a linkelést az internetezés alapkövének tartja. Azzal érvel, hogy ami linkelhető, az már nyilvános, így nincs új nyilvánosság hiperlinkek elhelyezése esetén.¹⁸¹ A kérdéskör tehát reflektorfényben volt, ám a jelentés felülvizsgálata folytán a végleges, elfogadott verzióból teljesen kikerült.¹⁸² Az EUB döntéseiből arra lehet következtetni, hogy próbálja a nyilvánossághoz közvetítés kereteit széthúzni az online világra való tekintettel.

5. Egy hatékony és kiegyensúlyozott végrehajtási rendszer működtetése: egy következő reform víziója

¹⁷⁷ ABRAR, SASCHA: *GS Media finds its first application in Germany*, 2016.12.12., <http://ipkitten.blogspot.hu/2016/12/gs-media-finds-its-first-application-in.html>

¹⁷⁸ Attunda tingsrätt FT 11052-15. számú ügy.

¹⁷⁹ Landgericht Hamburg 310 O 402/16. számú ügy.

¹⁸⁰ A *GS Media* döntés utáni helyzetről I. ROSATI, ELEONORA: *Linking after GS Media ... in a table*. IPKat Blog, September 10, 2016. <http://tinyurl.com/hs3f76r>

¹⁸¹ Reda-jelentés 2015.

¹⁸² European Parliament resolution of 9 July 2015 on the implementation of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (2014/2256(INI)), Strasbourg.

Egyetlen jog sem ér semmit, ha nem érvényesíthető, így a szerzői jogok EU-n belüli egységes kikényszeríthetőségének jegyében jött létre a 2004/48/EK irányelv a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről. A digitális platformok megjelenése azonban a szerzői jogok végrehajtásával kapcsolatban is új kérdéseket vetett fel. A kérdés tárgyalása az őszi tervezetekből kimaradt, ugyanakkor nagyon fontos lenne nem csak az online világgal kapcsolatban fellépő szerzői jogokat tisztázni, de azok kikényszeríthetőségét is biztosítani, hiszen az internet virtuális világa még nehezebbé teszi a jogsértők felkutatását, a jogsértés bizonyítását és a megfelelő szankciók alkalmazását.

5.1. Szellemi tulajdonjogok érvényesítésének jogi keretrendszere

A *cselekvési terv* szerint szükséges lenne a jogsértők azonosításával kapcsolatos szabályok tisztázására, a jogérvényesítési eszközök akár határon átnyúló alkalmazására, a kártérítés és jogi költségek kiszámításával és elosztásával kapcsolatos pontosabb szabályozás megalkotására. Indoklása szerint a problémát legfőképpen az üzleti méretű jogsértések elterjedése jelenti, amelyek „nemcsak a jogtulajdonosokat, hanem az EU-s gazdaság egészét” károsítják.¹⁸³ Ezekre a kihívásokra keres hatékony megoldást a Bizottság, így a jelenlegi reformra vonatkozó cselekvési tervvel együtt egy nyilvános konzultációt hirdetett.¹⁸⁴ A 2016. április 15-én záruló, 12 hétig tartó válaszadási időn belül minden lehetséges érintett félnek külön kérdőíven biztosítottak lehetőséget arra, hogy kifejtse véleményét arról, hogy mennyiben látja céljának megfelelőnek a jogérvényesítési irányelvet, illetve hogy van-e igény az újításra.

A konzultáció eredményeinek kiértékeléséről szóló összefoglaló 2016. szeptember 14-én került fel a Bizottság honlapjára.¹⁸⁵ Ez a dátum megegyezik a reformcsomagtervezet dokumentumainak közzétételi időpontjával, így természetesen a benne foglalt információk nem kerültek még feldolgozásra, ezért egyik javaslatban sem szerepel jogérvényesítéshez kapcsolódó fejezet. A Bizottság nem is kívánta az átfogó szerzői jogi reformot és a speciálisabb, kizárólag végrehajtásra vonatkozó reformot egyszerre prezentálni, mivel egészen más a hatókörük és a tárgyuk. Míg előbbi a jogforrások szintjén avatkozna bele a szabályozásba, addig utóbbi célja csupán nem jogalkotási intézkedésekkel erősíteni a szellemi tulajdon védelmét.¹⁸⁶

A Bizottság konkrét, élesen körvonalazható elképzeléseit nem csak a *cselekvési tervben*, hanem már egy 2014-es, kifejezetten a szellemi tulajdon-jogok érvényesítését korszerűsítő *közleményben* is nyilvánosságra hozta.¹⁸⁷ Ebben az üzleti jogsértések elleni fellépés új módszereit 10 pontba szedve ismerteti.¹⁸⁸ Ezek közül a két dokumentum

¹⁸³ COM 2015, 626. p. 5. pont.

¹⁸⁴ Public consultation on the evaluation and modernisation of the legal framework for IPR enforcement. 2015.12.09. <http://tinyurl.com/opxb2ta>

¹⁸⁵ Summary of responses to the public consultation on the evaluation and modernisation of the legal framework for IPR enforcement. 2016.09.14. <http://tinyurl.com/jeasdyz>

¹⁸⁶ Enforcement of Intellectual Property Rights – Frequently Asked Questions, Brussels/Strasbourg, 1 July 2014. II/4. pont. <http://tinyurl.com/hgzyotu>

¹⁸⁷ COM 2014, 392. p.

¹⁸⁸ A dokumentum meglehetősen általánosan és pontatlanul fogalmaz. Erről bővebben I. NARANJO, DIEGO: *European Parliament failing to support copyright reform*. February 25, 2015. <http://tinyurl.com/j3k9gjh>

metszőpontját a „follow the money” modell bevezetése képviseli, így a következő pontban ezt vesszük górcső alá.

5.2. A pénzmozgások követését célzó mechanizmus

A „follow-the-money”, vagyis a pénzmozgások követését célzó mechanizmus az a modell, „amely azon bevételi források felszámolását célozza, amelyek az üzletszerű szabálysértők számára vonzóvá teszik ezt a tevékenységet”.¹⁸⁹ Lényege, hogy a jogsértő weboldalak pénzügyi forrásait elvonják, így ellehetetlenítve működésüket. Nem csak a felhasználók fizethetnek a tartalomért, különböző reklámokból, hirdetésekéből is bevételhez juthat egy oldal. A különböző közvetítő szolgáltatók bevonásával kívánja a Bizottság felépíteni a rendszert, s a bevételekhez való hozzáférés megvonásának elrettentő hatásával operál. Ez a rendszer egyébként nem újszerű, az USA-ban a PIPA (Protect Intellectual Property Act) és a SOPA (Stop Online Privacy Act) törvényjavaslatok tárgyalása során már egyszer elbukott.¹⁹⁰

5.3. Az illegális online tartalmak hosszú távú eltávolítása

Sajátos helyet foglal el a reformban a „notice and takedown” (értesítési és eltávolítási eljárás) jogintézménye, amelyet a 2014-es bizottsági közlemény nem tartalmaz, a *cselekvési terv* nyilvános konzultációt ír elő vonatkozásában, a reformcsomag *irányelvtervezete* pedig szabályozza, ám érdekes módon a jól működő piac megteremtését célzó cím alatt, pedig a végrehajtási rendszer témaköréhez kapcsolható. Az *Elker-irányelv* részleteiben nem szabályozza, csak megemlíti, hogy az internetes szolgáltatóknak kötelességük az észlelt jogellenes tartalmat (ami jogsértő vagy tulajdonjogokat, pl. szerzői jogokat sért) eltávolítani a felületről, és a megfelelő intézkedéseket megtenni.¹⁹¹ Az értesítési és eltávolítási eljárás lényege tehát az, hogy az igazságszolgáltatás bevonása nélkül maguk a tárhelyszolgáltatók távolítják el a jogsértő tartalmakat.¹⁹²

Az online „bűnüldözés” meglehetősen lassú lehet és sokszor eredménytelen is, az átláthatóság hiánya és a nemzeti gyakorlatok különbözősége aláássa a hatékony fellépést ezen cselekmények ellen. Emiatt egy felmérés szerint nincs megfelelő elrettentő ereje az alkalmazott módszereknek. Az európaiak 70%-a tölt le vagy streamel filmeket ingyenesen (legális és illegális úton egyaránt), 22%-uk pedig úgy véli, hogy a tartalomelérés illegális módja elfogadható.¹⁹³ A felhasználók úgy gondolják, az interneten mindent in-

¹⁸⁹ COM 2014, 392. p. *Bevezetés*. 3. p.

¹⁹⁰ MEZEI PÉTER – NÉMETH LÁSZLÓ: *A fájlcsere és a netes semlegesség kihívása a szerzői jog és információs társadalom viszonyára. Információs társadalom*, 2012/1. szám. 96–107. pp. HARKAI ISTVÁN: „Hozzáférés megtagadva” – a weboldalak blokkolása mint a jogérvényesítés lehetséges eszköze – II. rész Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 11. (121.) évfolyam 3. szám, 2016. június. 71–99. pp.

¹⁹¹ *Elker-irányelv*, 14. cikk (1) bekezdés. b).

¹⁹² MARSOOF, ALTHAF: *The Blocking Injunction – A Critical Review of Its Implementation in the United Kingdom Within the Legal Framework of the European Union*. IIC; international review of industrial property and copyright law 46 (6): September 2015. 633–634. pp.

¹⁹³ *Making the EU fit for the digital age* (2015) 5. pont.

gyenesen kéne elérniük, s amiért fizetni kell, vagy országukban a territorialitás miatt egyáltalán nem elérhető, azokat illegális úton szerzik be.¹⁹⁴

Az ún. szűrőrendszerek (tartalomfelismerő technológiák) alkalmazása azt takarja, hogy a jogellenes tartalom felderítésére egy olyan számítógépes mechanizmust használnak, amely képes a feltöltött fájlt monitorozni.¹⁹⁵ Ez praktikus azt jelenti, hogy egy szűrőprogram algoritmusok alapján egy adatbázisban szereplő adat-tömeeggel (pl. szerzői jogok által védett művek) hasonlítja össze az általunk pl. Youtube-ra vagy Soundcloud-ra feltenni kívánt tartalmat, és ha egyezést talál, akkor nem engedi a rendszer a feltöltést. A *Comodini-jelentés* szűkebbre szabja a szabályozással érintett „információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtószolgáltatók” tevékenységének körét, mint az *irányelv-tervezet*.¹⁹⁶ Azokra vonatkozik a szabályozás, amelyek aktívan és közvetlenül vesznek részt a felhasználók által feltöltött művek hozzáférhetővé tételében, így a jogosultakkal kötött felhasználási szerződések megfelelő betartását biztosító, megfelelő és arányos intézkedéseket kell tenniük.¹⁹⁷

A 13. cikk előírja a szerzői jogi jogosultakkal való együttműködést és megfelelő tájékoztatásukat a szolgáltatók cselekményeiről, amely célkitűzés a jelenlegi rendszerben nehézkesen valósul meg. A Youtube ugyan megjelenít egy szerzői jogi ismertetőt videók feltöltésekor, ám növelni kéne a felhasználók szerzői jogi ismereteit és tudatosságát, hiszen sokan azért követnek el jogsértést, mert nincsenek is tisztában a szabályozással.¹⁹⁸

Egy komoly aggály merül fel a szűrőprogramok használatának kötelezővé tételével kapcsolatban, mégpedig az, hogy meglehetősen nagy versenyhelyzetet teremt és a nagy- és kisvállalkozások közötti eltolódásokhoz vezethet, hiszen drága technológiáról beszélünk, amely ellehetetlenítheti a kisebb szolgáltatók létezését.¹⁹⁹

A Bizottság a hatékonyabb végrehajtás érdekében „az ún. 'take down and stay down' elv követését javasolja, hogy az eltávolított tartalmakat ne is lehessen újra feltölteni”.²⁰⁰

A rendelkezés az *Elker-irányelv* 14 és 15. cikkét reformálná meg, hiszen azok alapján nincs általános monitorozási kötelezettség. A tervezett szabályozás tekintetében innovációs kérdések mellett felmerülhet, hogy vajon tényleg szolgálja-e a jogosultak érdekeit, vagy több nehézséggel, mint előnnyel járna-e a bevezetése. A mechanizmusnak egy adatbázisból kell táplálkoznia, amelyben megtalálhatóak a jogvédett tartalmak. Kévsébé ismert előadók tekintetében azonban hiányosságok lehetnek, amit a Comodini-jelentés azzal kíván feloldani, hogy kötelezővé teszi a jogosultaknak műveik bejelentését, cserébe folyamatosan tájékoztatást kapnak a történésekről.²⁰¹

Összegzés

¹⁹⁴ Maja Cappello. EAO conference (2016). Véleménye szerint a legnagyobb probléma az, hogy a tagállamok szabályozása nagyfokú eltéréseket mutat, ami jogbizonytalanságot eredményez.

¹⁹⁵ HARKAI 2016, 73. p.

¹⁹⁶ COM 2016, 593. p. 13. cikk

¹⁹⁷ Comodini-jelentés, Amendment 56.

¹⁹⁸ Rudiger Dossow, Pavel Svoboda és Cécile Despringre is megemlíti előadásukban. *European Audiovisual Observatory - Copyright Enforcement in the Online World*. Strasbourg, 2016.11.22.

¹⁹⁹ Uo. Cécile Despringre.

²⁰⁰ COM 2015, 626. p. 5. pont.

²⁰¹ *Comodini-jelentés*. Amendment 57. p.

A dolgozat végigtekintett az EU-s szerzői jog napjainkban zajló reformjának mozgató rugóin, az azt alkotó újító javaslatokon és azok megvalósításának lehetőségein.

Megállapíthatjuk, hogy a szabályozás egységesítési törekvése és a digitális világhoz való megfelelőbb igazításának okán a rezsim megérett a reformra.

A szóban forgó jogterület széles, rengeteg eleme van, amely összekapcsolható az említett célkitűzésekkel. A tenni kívánt lépések nem csak a szerzői jogi jogosultak érdekét szolgálják, a felhasználók (pl. gyengén látók a *Marrákési Szerződés* kapcsán) és a művek kezelésére engedélyt kapó intézmények (pl. könyvtárak, oktatási intézmények) is megjelennek a koncepcióban.

A Bizottság a reform gondolatától kezdve kisebb változtatásokkal kitart egy bizonyos cselekvési terv mellett, amely azt tükrözi, hogy konkrét álláspontja van a reformterületekkel kapcsolatban. A stratégia egyrészt hosszú ideje problémás rendelkezéseket javít ki (pl. kivételek és korlátozások kötelezővé tétele), másrészt tartalmaz az alkalmazás szempontjából kérdéseket felvető módon tett javaslatokat is (pl. alternatív vitarendezési mechanizmus, tartalomszűrő programok használatának kötelezővé tétele). Egy harmadik csoport is képezhető, mégpedig azok a felvetések, amelyek revíziójára igaz felmerült az igény, de a megvalósításra még várni kell. Megállapítható, hogy a *Reda-jelentéssel* összevetve több területet is érinthetne a Bizottság stratégiája, aminek hiánya viszont arra enged következtetni, hogy vagy egyáltalán nem kívánnak ezekkel foglalkozni, vagy egy későbbi időpontban egy újabb reformcsomagra számíthatunk.

Az egységes piac még nem jött létre, főleg nem az online világban.²⁰² Biztató jel azonban a felgyorsult jogalkotási folyamat és az átfogó stratégia megléte, amely a szerzők tevékenységének elismeréseképp a szerzői jog reformját is a gazdasági fejlődés kulcselemének tartja.

MELINDA KASKOVITS

COPYRIGHT IN THE DIGITAL SINGLE MARKET

(Summary)

A part of the copyright law regime is currently being reformed within the framework of the Digital Single Market Strategy.

In September 2016, the Commission published proposals for two directives and two regulations which foresee the new regulation.

In the first part of the paper – after a brief review of the current copyright legislation – we will take a closer look at the reasons and circumstances which led to the reform. We state that due to the increasing need for harmonisation and need to make the rules fit the digital age, the legislation is susceptible to change.

²⁰² Az Európai Bizottság KM-30-12-669-HU-C jelzésű kiadványa: *Az Európai Egységes Piac 20 éve* (2012).

The aim of part 2 is to compare the current regime and the new proposals in light of the Commission's previous thoughts. The paper examines how legislature aims at complying with the requirements of the 21st century, and it states critical remarks concerning the reform's attitude, heading, contents, and visible practical completion. Its fundamental conclusion is that the proposals contain the solutions for some long-standing problems as well as some premature provisions. Although it doesn't speak about a lot of questions that used to bear bigger importance, the appreciation of copyright law as an industry is clear, and the reform will have a direct effect on every stakeholder.

The subject of the research is very timely, hence there can be modifications in the near future due to the ongoing process of finalising and accepting the new directives and regulations.